

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Трояновська М. М.

**Методичне забезпечення
діяльності спортивної школи**

за спеціальністю 014 Середня освіта (фізична культура)
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
для студентів факультетів фізичного виховання

Чернігів – 2019

УДК 37.018.54:796

ББК Ч51р10-38

Т76

Рецензенти:

Мулик К. В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри зимових видів спорту, велоспорту та туризму Харківської державної академії фізичної культури.

Лазаренко М. Г. – кандидат педагогічних наук, докторант кафедри фізичного виховання та хореографії Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Олійник Р. В. – кандидат наук фізичного виховання і спорту, доцент кафедри спорту Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Трояновська М. М.

Т 70 **Методичне забезпечення діяльності спортивної школи:** навч.-метод. посіб. для студентів факультетів фізичного виховання / Марія Миколаївна Трояновська; Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2019. – 86 с.

У навчально-методичному посібнику надаються матеріали загальної характеристики управління та структури в спортивній школі, діяльність роботи інструктора-методиста, методичні рекомендації по організації спортивної підготовки. У посібнику вміщено допоміжні матеріали до текстів лекцій, питання для самоконтролю, різні види завдань для самостійної роботи та обговорення.

Видання призначене для студентів факультетів фізичного виховання.

УДК 37.018.54:796

Рекомендовано до друку вченою радою факультету фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (Протокол № 9 від ___ квітня від 2019 р.)

© Трояновська М. М., 2019

Зміст

Вступ.....	4
Розділ I Структура та управління в спортивній школі.....	6
1.1. Організаційно-правові засади діяльності спортивної школи.....	6
1.2. Організація навчально-виховного процесу.....	13
1.3. Учасники навчально-тренувального процесу.....	19
1.4. Права й обов'язки адміністрації та тренерів-викладачів.....	21
1.5. Зміст роботи тренера-викладача.....	32
1.6. Фінансово-господарська діяльність та матеріально-технічна база спортивної школи.....	40
1.7. Документація спортивної школи, порядок обліку та звітності.....	42
Питання для самоконтролю.....	43
Розділ II Діяльність інструктора-методиста в системі підготовки спортивного резерву.....	45
2.1. Професійна компетентність інструктора-методиста.....	45
2.2. Професійні засоби роботи інструктора-методиста.....	47
2.3. Посадова інструкція інструктора-методиста	56
Питання для самоконтролю.....	60
Розділ III. Види методичних рекомендацій щодо організації спортивної підготовки.....	61
3.1. Кластерна форма реалізації програм спортивної підготовки.....	61
3.2. Організація навчально-тренувального процесу в спортивній школі.....	63
3.3. Вимоги до програм спортивної підготовки.....	67
3.4. Ефективність діяльності спортивної школи.....	73
3.5. Організація та проведення фізкультурно-спортивних заходів.....	76
Питання для самоконтролю.....	80
Питання до заліку.....	81
Список використаних джерел.....	83

Вступ

Серед проблем удосконалення системи підготовки спортивного резерву особливо виділяються питання програмно-методичного забезпечення діяльності інструкторів-методистів, тренерів, впровадження нових методик і технологій в навчально-тренувальний процес, підготовка фахівців спортивної галузі до роботи в умовах диференціації занять для невеликої частини обдарованих дітей і молоді. Перебудова системи поповнення збірних команд України юними спортсменами, спочатку мотивованими та готовими до досягнення високих спортивних результатів, виявила гострий дефіцит кваліфікованих методичних кадрів.

Рівень кваліфікації, досвід менеджерської діяльності інструктора-методиста виступає провідним чинником успіху реалізації починів. Забезпечуючи тісний взаємозв'язок методичної і кадрової роботи, дана категорія фахівців на місцях виконує важливу функцію просування галузевих інновацій.

Сьогодні важлива не просто озброєність фахівців ефективними методами і засобами виконання методичної роботи і управління нею. Необхідні знання в області аналізу державної і регіональної освітньої політики, політики у сфері фізичної культури і спорту, уміння інтерпретувати зміст модернізаційних змін і доводити їх до рівня педагогічних і тренерських завдань, здатність організовувати діяльність тренерів щодо проектування і конструювання сучасних інструментів і технологій спортивної підготовки.

Навчально-методичний посібник «Методичне забезпечення діяльності спортивної школи» призначений для студентів. Викладений матеріал посібника дозволить студентам більш ефективно підготуватися до семестрових і державних екзаменів.

Посібник складається із трьох розділів.

У посібнику подані теоретичні основи структури та управління в спортивній школі, діяльність інструктора-методиста в системі підготовки спортивного резерву, методичні рекомендації щодо організації спортивної підготовки.

В результаті вивчення студенти повинні знати:

- зміст роботи тренерської ради і суддівської колегії спортивної організації;
- організацію проведення спортивних змагань;
- проведення методичних нарадах спортивної школи;
- засвоїти методику оформлення основної документації спортивних змагань з виду спорту, а саме: заявки, картки спортсмена, протоколу змагань, звіту про проведення змагань;
- засвоїти методику складання документації планування та обліку навчально- тренувального процесу в ДЮСШ;
- знати діяльність роботи інструктора-методиста

РОЗДІЛ І. СТРУКТУРА ТА УПРАВЛІННЯ В СПОРТИВНІЙ ШКОЛІ

1.1. Організаційно-правові засади діяльності спортивної школи

Дитячо-юнацькі спортивні школи: комплексні дитячо-юнацькі спортивні школи, дитячо-юнацькі спортивні школи з видів спорту, дитячо-юнацькі спортивні школи для інвалідів, спеціалізовані дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву, спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи для інвалідів паралімпійського та дефлімпійського резерву (далі – спортивна школа) – це позашкільний навчальний заклад спортивного профілю.

Спортивна школа забезпечує розвиток здібностей вихованців у обраному виді спорту, що в установленому порядку визнаний в Україні, створює необхідні умови для гармонійного виховання, фізичного розвитку, повноцінного оздоровлення, змістовного відпочинку і дозвілля дітей та молоді, самореалізації, набуття навичок здорового способу життя, підготовки спортивного резерву для збірних команд України.

Спортивна школа провадить свою діяльність відповідно до Конституції України, чинного законодавства, в тому числі Законів України «Про фізичну культуру і спорт», «Про позашкільну освіту», інших законодавчих актів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів Центрального органу виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України, рішень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05 листопада 2008 року № 993 (далі – Положення про спортивну школу) і власного статуту.

Центральний орган виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України здійснює в установленому порядку організаційно-методичне забезпечення діяльності спортивної школи незалежно від підпорядкування, типу і форми власності.

Спортивні школи можуть бути державної, комунальної або приватної форми власності.

Засновником спортивної школи можуть бути:

– центральні та місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування;

– фізкультурно-спортивні товариства, інші громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості;

– підприємства, установи, організації та їх об'єднання, крім державних і комунальних;

– громадяни України.

Спортивна школа є юридичною особою і діє на підставі статуту, що розробляється на основі цього Положення та затверджується засновником (власником).

Спортивна школа у своїй діяльності керується навчальними програмами для ДЮСШ, затвердженими Центральним органом виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України. Спортивна школа у своїй структурі має відділення з певних видів спорту, інші підрозділи, що передбачені її статутом та відповідають меті діяльності спортивної школи. Відкриття (закриття) відділень з певних видів спорту здійснюється за рішенням засновника (власника) спортивної школи, погодженим із структурним підрозділом з фізичної культури і спорту місцевого органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування.

Спортивна школа у місті повинна мати у штатному розписі не менше ніж вісім ставок тренера-викладача, з них не менше чотирьох штатних одиниць; у сільській місцевості – не менше ніж чотири ставки, з них не менше двох штатних одиниць (спортивна школа для інвалідів – відповідно чотири і три), а також власну або орендовану матеріально-технічну базу, науково-методичне і медичне забезпечення, необхідні кошти, зокрема фонд оплати праці. У комплексних дитячо-юнацьких спортивних школах діють відділення не менш як з двох видів спорту. Відділення з певного виду спорту спортивної школи може включати:

– групи початкової підготовки, в яких здійснюється відбір обдарованих вихованців для подальшої спеціалізації в обраному виді спорту, забезпечується підвищення у них інтересу до регулярної рухової активності, розвиток здібностей,

формування морально-етичної і вольової поведінки, опанування вихованцями основ техніки і тактики обраного виду спорту;

– групи попередньої базової підготовки, в яких здійснюється підготовка вихованців до тренувальних та змагальних навантажень, необхідних для досягнення високих спортивних результатів, забезпечується підвищення рівня фізичної підготовки та поліпшення спортивних результатів вихованців;

– групи спеціалізованої базової підготовки, до яких залучається оптимальна кількість перспективних вихованців з метою спеціалізованої спортивної підготовки для досягнення ними високих спортивних результатів;

– групи підготовки до вищих досягнень для забезпечення досягнення вихованцями високих спортивних результатів на всеукраїнських та міжнародних змаганнях, підготовки резерву до національних збірних команд України.

Спортивна школа підлягає державній атестації, яка проводиться не менше одного разу на 10 років у порядку, встановленому МОН. Результати державної атестації спортивних шкіл оприлюднюються у засобах масової інформації.

Спортивним школам у порядку, встановленому Мінмолодьспортом, надається:

– вища категорія – Центральним органом виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту, структурних підрозділів з фізичної культури та спорту обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій;

– перша категорія – структурними підрозділами з фізичної культури та спорту обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій за поданням структурних підрозділів з фізичної культури та спорту районних держадміністрацій або органів місцевого самоврядування для міст обласного значення; – друга категорія – структурними підрозділами з фізичної культури та спорту районних держадміністрацій або органів місцевого самоврядування для міст обласного значення за поданням засновника (власника) спортивної школи.

Категорія надається спортивній школі на підставі заяви засновника (власника) або уповноваженого ним органу та з урахуванням вимог, визначених у додатку, строком на чотири роки. Після закінчення терміну категорія

підтверджується або змінюється. Спортивна школа, яка не отримала вищу, першу або другу категорію, вважається такою, що не має категорії. Орган, який надав спортивній школі вищу, першу або другу категорію, має право перевірити дотримання необхідних вимог. За підсумками перевірки спортивна школа може бути позбавлена наданої категорії. Надання відповідної категорії спортивній школі підтверджується свідоцтвом, форма якого затверджується Центральним органом виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України.

Спеціалізованою дитячо-юнацькою школою олімпійського резерву може бути лише спортивна школа, яка має вищу категорію з олімпійських видів спорту.

Спортивна школа набуває такого статусу за рішенням Центральним органом виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України.

Відділення з певного виду спорту відкривається в спеціалізованій дитячо-юнацькій спортивній школі олімпійського резерву за погодженням з Центральним органом виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України, за умови його відповідності вимогам, визначеним у додатку до цього Положення. У спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних школах олімпійського резерву не допускається відкриття відділень з неолімпійських видів спорту.

Спеціалізованою дитячо-юнацькою спортивною школою для інвалідів паралімпійського та дефлімпійського резерву може бути за погодженням з Національним комітетом спорту інвалідів України лише спортивна школа, яка має вищу категорію.

Утворення, реорганізація та ліквідація спортивної школи здійснюється в установленому порядку.

Робота спортивної школи ґрунтується на програмній основі, медичному контролі, принципах добровільності, наступності.

Спортивна школа має права юридичної особи, печатку, єдину спортивну форму, емблему тощо.

Кожна спортивна школа може мати свою програму діяльності з урахуванням обраного напрямку роботи, специфіки видів спорту, матеріально-технічного та фінансового забезпечення, а також традицій, що склалися. Програма

діяльності спортивної школи розробляється педагогічним колективом та затверджується засновником школи.

Спортивна школа надає дітям і підліткам рівні умови для зарахування та навчання, а тим, які мають перспективу для спорту вищих досягнень, – необхідні умови для спортивного удосконалення.

Спортивній школі, яка цілеспрямовано займається підготовкою кваліфікованих спортсменів до складу національних збірних команд України, а також майстрів з ігрових видів спорту, може надаватися статус спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву на олімпійський цикл (4 роки).

Головною метою спортивної школи є задоволення потреб громадян, суспільства і держави у позашкільному вихованні молоді.

Основні завдання спортивної підготовки в спортивній школі:

- всебічний гармонійний розвиток особистості;
- фізична підготовка, зміцнення здоров'я дітей засобами фізкультури і спорту;
- формування спеціальних знань, умінь і навичок, потрібних для успішної діяльності у видах спорту, які культивуються в школі;
- засвоєння техніки і тактики обраного виду спорту;
- забезпечення потрібного рівня розвитку рухових якостей, можливостей функціональних систем організму, що несуть основне навантаження у видах спорту, які культивуються в школі;
- виховання належних моральних і вольових рис;
- забезпечення необхідного рівня спеціальної підготовленості;
- здобуття теоретичних знань і практичного досвіду, потрібних для успішної тренувальної та змагальної діяльності;
- формування теоретичних і практичних навичок суддівства з обраного виду спорту.

Спортивна школа несе відповідальність перед засновником, суспільством і державою.

Спортивна школа надає дітям і підліткам рівні умови для зарахування та навчання, а тим, які мають перспективу для спорту вищих досягнень, – необхідні умови для спортивного удосконалення.

- дотримання умов, що визначаються за результатами атестації;
- безпечні умови навчально-тренувальної діяльності;
- дотримання договірних зобов'язань з іншими суб'єктами спортивної, освітньої, виробничої, наукової діяльності та приватними особами, у тому числі зобов'язань за міжнародними угодами.

Мова навчання і виховання в спортивній школі українська.

Спортивна школа має право:

- користуватися пільгами, що передбачені державою;
- визначати форми і засоби організації навчально-тренувального процесу;
- визначати контингент учнів;
- спільно із вищими навчальними закладами, їх кафедрами або філіалами, науково-дослідними інститутами та центрами проводити науково-дослідну, експериментальну, пошукову роботу;
- за погодженням із засновником створювати структурні підрозділи, формувати штатний розклад;
- бути власником і розпорядником рухомого і нерухомого майна згідно з чинним законодавством та власним Статутом;
- отримувати кошти і матеріальні цінності від органів державного управління, юридичних та фізичних осіб;
- залишати у своєму розпорядженні та використовувати кошти від господарської діяльності;
- розвивати власну матеріальну базу;
- спрямовувати кошти на будівництво або благоустрій соціально-побутових об'єктів;
- здійснювати капітальне будівництво і реконструкцію, капітальний ремонт на основі договорів підряду чи господарським способом;

– об'єднувати на підставі спеціальних угод свою діяльність з діяльністю інших підприємств, установ і організацій як в Україні, так і за її межами.

Порядок комплектування, наповнення навчальних груп, режим навчально-тренувальної роботи спортивної школи встановлюється відповідно до Положення про спортивну школу.

Для забезпечення навчального процесу протягом року в період літніх та зимових канікул спортивна школа організовує спортивно-оздоровчі табори (власні або орендовані).

Спортивна школа має право здійснювати витрати на спортивно-оздоровчу роботу, проведення навчально-тренувальних зборів тривалістю в групах попередньої базової підготовки не більш як 100 днів, у групах спеціалізованої базової підготовки – не більш як 150 днів на рік. Для учнів, які входять до складу національних збірних команд України, затвердженого наказом Центрального органу виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України та груп підготовки до вищих досягнень, можуть проводитися постійно діючі навчально-тренувальні збори строком до 24 днів на місяць, але не більш як 250 днів на рік, в обсягах, встановлених нормативами Центрального органу виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України.

Спортивна школа разом із загальноосвітніми та іншими навчальними закладами спортивного профілю може створювати для перспективних у спортивному відношенні учнів спеціалізовані класи з поглибленим навчально-тренувальним процесом. Створення спеціалізованих класів здійснюється на підставі угоди, укладеної між адміністрацією навчального закладу та спортивною школою.

Угодою визначаються обов'язки сторін щодо фінансування, комплектації, раціонального поєднання навчання із заняттями спортом, організації медичного контролю, реабілітаційних заходів тощо.

Директор спортивної школи за погодженням із педагогічною радою закладу та батьками учнів або особами, що їх замінюють, може вносити пропозиції стосовно змін у режимі роботи закладу за умови дотримання державних стандартів

загальної середньої та профільної освіти в обсязі проходження навчальної та навчально-тренувальної програми.

1.2. Організація навчально-виховного процесу

Спортивна школа планує свою роботу самостійно. В плані роботи відображаються найголовніші питання діяльності школи, визначаються перспективи її розвитку. Спортивна школа працює за річним навчальним планом, затвердженим директором школи і погодженим із засновником. У вигляді додатку до нього викладається розклад занять у групах, затверджений директором спортивної школи.

Навчально-тренувальна та спортивна робота в спортивній школі здійснюється за програмами з видів спорту, затвердженими Центральним органом виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України, а також за навчальними планами – затвердженими відповідними місцевими органами виконавчої влади.

Норми наповнюваності груп відділень з видів спорту і тижневий режим навчально-тренувальної та спортивної роботи спортивних шкіл установлюються відповідно до навчальних програм з видів спорту.

Наповненість груп початкової підготовки та груп попередньої базової підготовки у канікулярний період корегується директором спортивної школи і повинна становити не менше 50 відсотків норми наповнюваності.

Проект плану комплектування відділень з видів спорту на наступний навчальний рік подає директор спортивної школи засновникові (власникові) або уповноваженому ним органу до 25 серпня поточного року для затвердження.

Комплектування груп попередньої базової підготовки, спеціалізованої базової підготовки, підготовки до вищих досягнень здійснюється у період з 1 до 15 вересня (1 місяць для груп спортивно-оздоровчих та початкової підготовки).

Прийом учнів відбувається протягом навчального року. Зарахування учнів проводиться згідно з наказом директора, що видається на підставі заяви батьків (або осіб, які їх замінюють), довідки лікаря та рішення тренерської ради.

Списки учнів навчальних груп відділень з видів спорту затверджуються директором спортивної школи до 01 вересня, груп початкової підготовки – до 01 жовтня поточного року. Протягом навчального року до зазначених списків у разі необхідності можуть вноситися в установленому порядку зміни.

До спортивної школи приймаються особи, що бажають займатися фізичною культурою і спортом, які виконали нормативи з фізичної підготовленості, встановлені навчальними програмами з видів спорту, не мають медичних протипоказань, як правило, віком від 5 до 22 років. Максимальний вік учнів-спортсменів 28 років за умови виконання норм і вимог етапів підготовки до вищих досягнень.

Зарахування до спортивної школи здійснюється на підставі заяви батьків або осіб, що їх замінюють, медичного висновку лікаря поліклініки за місцем проживання або лікаря загальноосвітнього навчального закладу про відсутність медичних протипоказань для занять.

Мінімальний вік дитини, що підлягає зарахуванню до спортивної школи, залежить від специфіки виду спорту та визначається Центральним органом виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України за погодженням з МОЗ.

Переведення вихованців спортивної школи відповідно з групи початкової підготовки до групи попередньої базової підготовки, групи спеціалізованої базової підготовки та групи підготовки до вищих досягнень здійснюється після виконання ними встановлених вимог, зазначених у навчальних програмах з видів спорту.

Вихованці можуть перебувати у спортивній школі до 23 років включно. У разі досягнення вихованцями граничного віку під час навчального року вони мають право продовжити навчання до закінчення поточного навчального року.

Вихованці спортивної школи, які направлені для підвищення рівня спортивної майстерності до спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю, шкіл вищої спортивної майстерності, центрів олімпійської підготовки і команд з ігрових видів спорту, які беруть участь у чемпіонатах України серед команд вищих ліг, не включаються до кількісного складу груп спортивної школи,

але можуть брати участь у спортивних змаганнях у складі команд спортивної школи протягом двох років з часу їх направлення за рахунок коштів такої спортивної школи виходячи з її фінансових можливостей. За тренером-викладачем спортивної школи зберігаються протягом двох років з часу направлення зазначених вихованців раніше встановлені надбавки (доплати) за їх підготовку.

Для доукомплектування відповідних груп підготовки, з яких вихованці направлені для подальшого підвищення рівня спортивної майстерності, до таких груп можуть зараховуватися вихованці з нижчим рівнем підготовки, які виконують обсяг навантажень, передбачений навчальними програмами з видів спорту для відповідного етапу підготовки, з дотриманням при цьому тижневого режиму навчально-тренувальної роботи та вимог до наповненості груп.

У разі потреби у загальноосвітніх навчальних закладах (для вихованців-інвалідів у спеціальних школах-інтернатах) можуть відкриватися спеціалізовані класи з видів спорту з продовженим днем навчання для проведення додаткової навчально-тренувальної та спортивної роботи за умови забезпечення вихованців харчуванням і додержання норм санітарно-гігієнічного законодавства на підставі відповідної угоди, укладеної між спортивною школою та навчальним закладом.

Спеціалізовані класи відкриваються в установленому порядку до початку навчального року.

В угоді зазначаються обов'язки сторін щодо фінансового забезпечення, комплектації класу, раціонального поєднання навчання із заняттями відповідним видом спорту, організацією медичного контролю, проведення медико-відновних заходів, харчування вихованців тощо.

Директор спортивної школи за погодженням з педагогічною радою загальноосвітнього навчального закладу (спеціальної школи-інтернату) та батьками учнів або особами, що їх замінюють, може вносити пропозиції щодо зміни в установленому порядку строку закінчення навчального року, початку та закінчення півріччя, складення іспитів з урахуванням результатів виконання учнями спеціалізованого класу навчальної програми з виду спорту.

Для забезпечення безперервності навчально-тренувального процесу та активного відпочинку вихованців організуються спортивно-оздоровчі табори на власній або орендованій базі у канікулярний період. Під керівництвом одного тренера-викладача може займатися 15-20 вихованців у денних спортивно-оздоровчих таборах та 10 вихованців - у цілодобових.

Спортивна школа виходячи із своїх фінансових можливостей має право проводити відповідно до вимог законодавства навчально-тренувальні збори для підготовки команд, спортсменів до місцевих, обласних, всеукраїнських, міжнародних змагань та організувати спортивно-оздоровчі табори із забезпеченням вихованців харчуванням, фармакологічними медико-відновлювальними засобами, вітамінами, білково-глюкозними препаратами, спортивною екіпіровкою та інвентарем, необхідними транспортними засобами і пально-мастильними матеріалами до них для супроводження і забезпечення безпеки вихованців під час навчально-тренувального процесу відповідно до порядку та норм, затверджених Мінмолодьспортом, та інших нормативних актів.

Тривалість навчально-тренувальних зборів становить у групах попередньої базової підготовки не більш як 100 днів, у групах спеціалізованої базової підготовки - не більш як 150 днів на рік.

Для вихованців, які входять до складу національних збірних команд України відповідних вікових груп, затвердженого наказом Мінмолодьспорту, та груп підготовки до вищих досягнень і спеціалізованої базової підготовки, можуть проводитися постійно діючі навчально-тренувальні збори строком до 24 днів на місяць, але не більш як 250 днів на рік.

Спортивна школа відповідно до затвердженого календарного плану може проводити внутрішкільні і відкриті першості, матчеві зустрічі, турніри та інші змагання.

Організація медичного супроводження підготовки вихованців спортивної школи здійснюється відповідно до спільних нормативних документів Мінмолодьспорту і МОЗ.

Лікар або середній медичний працівник спортивної школи здійснює безпосередній медичний контроль за проведенням навчально-тренувальної та спортивної роботи, а також у разі потреби надає першу медичну допомогу вихованцям.

З метою запобігання погіршенню здоров'я вихованців спортивної школи лікар або середній медичний працівник здійснює:

контроль за диспансерним обстеженням вихованців (не менше двох разів на рік);

додатковий медичний огляд перед участю у змаганнях, після захворювання або травми;

контроль за використанням вихованцями медико-відновлювальних та заборонених до вживання засобів;

відсторонення вихованців від занять за станом здоров'я; контроль за додержанням строків поновлення занять після захворювання або травми;

контроль за додержанням санітарно-гігієнічних норм у місцях проведення навчально-тренувальних занять та змагань, а також під час їх проведення;

облік та аналіз нещасних випадків і травм учнів під час занять.

Робота медичних працівників спортивної школи повинна бути організована відповідно до вимог законодавства.

Контингент учнів спортивної школи формується з числа обдарованих і здібних до спорту учнів, для зарахування яких на навчання є наступні показники:

– на етапі спортивно-оздоровчому та початкової підготовки – стабільність контингенту учнів, рівень фізичного розвитку та фізичної підготовленості, кількість учнів, що зараховані в навчально-тренувальні групи за нормативами школи та згідно з програмами з видів спорту; забезпечується підвищення у них інтересу до регулярної рухової активності, розвиток здібностей, формування морально-етичної та вольової поведінки, опанування вихованцями основ техніки й тактики обраного виду спорту.

– на етапі попередньої базової підготовки контингент учнів, які пройшли навчання на етапі початкової підготовки не менше 1 року виконання вимог з

фізичної, спеціальної технічної підготовки, а також рівень показаних спортивних результатів; здійснюється підготовка вихованців до тренувальних та змагальних навантажень, необхідних для досягнення високих спортивних результатів, забезпечується підвищення рівня фізичної підготовки та поліпшення спортивних результатів вихованців;

– на етапі спеціалізованої базової підготовки, до якої залучається оптимальна кількість перспективних вихованців з метою спеціалізованої спортивної підготовки для досягнення ними високих спортивних результатів;

– на етапі підготовки до вищих досягнень виконання учнями вимог програми з виду спорту, виконання або підтвердження в минулому році в командних ігрових видах спорту для спортсменів старших 18 років – 1 розряду, для спортсменів молодше 18 років – 1 юнацького розряду; в інших видах спорту – нормативу кандидата в майстри спорту України; забезпечення досягнення вихованцями високих спортивних результатів на всеукраїнських та міжнародних змаганнях, підготовки резерву до національних збірних команд України.

Наповнюваність навчальних груп визначається залежно від рівня підготовки учнів згідно з програмами з видів спорту та на підставі нормативів.

Кращі учні спортивної школи під час участі в навчально-тренувальних зборах та спортивних змаганнях забезпечуються харчуванням, фармакологічними відновлювальними засобами, вітамінними та білково-глюкозними препаратами за встановленими нормами, а також спортивною формою, інвентарем. Учні спортивної школи забезпечуються медичним наглядом в школі та обслуговуванням лікувально-фізкультурного закладу.

Спортивна школа організовує роботу з учнями протягом року. У канікулярні, вихідні та святкові дні школа працює за окремим планом, затвердженим директором. Прийом та переведення учнів на наступний рівень навчання здійснюється відповідно до вимог, викладених у навчальних програмах з видів спорту.

Тривалість навчальної години в спортивній школі становить 45 хвилин. Тривалість одного заняття не може перевищувати:

- 2-х навчальних годин у групах початкової підготовки;
- 3-х навчальних годин у групах попередньої базової підготовки, за винятком четвертого та п'ятого років навчання, коли допускається чотири навчальні години, але не більше двох разів на тиждень;
- 4-х навчальних годин у групах спеціалізованої базової підготовки, підготовки до вищих досягнень.

Короткі перерви між заняттями є робочим часом тренера-викладача.

Нормативи кількості годин навчально-викладацької роботи та наповненість навчальних груп встановлюються згідно з Положенням про спортивну школу.

1.3. Учасники навчально-тренувального процесу.

Учасниками навчально-тренувальної та спортивної роботи є:

- учні;
- директор та його заступники;
- тренери-викладачі, медичні працівники та інші фахівці;
- батьки або особи, які їх замінюють.

Статус учасників навчально-тренувального процесу, їх права та обов'язки визначаються Законами України «Про фізичну культуру і спорт», «Про позашкільну освіту», Положення про спортивну школу та цим Статутом.

Учні спортивної школи мають гарантоване державою право на:

- здобуття позашкільної освіти спортивного профілю, одержання свідоцтва про закінчення спортивної школи та копії особистої картки спортсмена;
- добровільний вибір виду спорту;
- проходження підготовки відповідно до навчальних програм з видів спорту під керівництвом тренера-викладача;
- безпечні та нешкідливі умови для навчання;
- користування матеріально-технічною, спортивною базою;
- одержання в установленому порядку спортивного інвентарю індивідуального користування;

– забезпечення в установленому порядку спортивним одягом та спортивним взуттям, а також харчуванням, проживанням під час навчально-тренувальних зборів і спортивних змагань, проїздом до місця проведення змагань, навчально-тренувальних зборів і нарад;

– медичне та фармакологічне обслуговування;

– заняття на оздоровчо-спортивному етапі підготовки;

– участь у: відборі на черговий етап спортивної підготовки, спортивних змаганнях, роботі органів учнівського самоврядування навчального закладу, обговоренні та внесенні власних пропозицій щодо організації навчально-виховного процесу та дозвілля;

– захист від будь-якої форми експлуатації, психічного або фізичного насильства, від дій адміністрації, педагогічних або інших працівників, які порушують їхні права, принижують честь і гідність;

Учні спортивної школи зобов'язані:

– поєднувати заняття в спортивній школі з навчанням у загальноосвітньому навчальному закладі;

– виконувати навчальні програми з видів спорту, Статут спортивної школи, правила внутрішнього розпорядку;

– берегти державне, громадське і особисте майно;

– брати посильну участь у різних видах трудової діяльності;

– удосконалювати та підвищувати свою спортивну майстерність;

– дотримуватися здорового способу життя, морально-етичних норм, спортивного режиму та особистої гігієни;

– брати участь у змаганнях та навчально-тренувальних зборах, передбачених індивідуальними і календарними планами;

– дотримуватися вимог медичного контролю, диспансерного обстеження;

– виконувати положення антидопінгового законодавства;

– підвищувати загальний культурний рівень.

За невиконання учнями своїх обов'язків до них вживаються заходи дисциплінарного впливу.

Батьки або особи, які їх замінюють, мають право:

- обирати і бути обраними до складу батьківського комітету;
- надавати допомогу для розвитку матеріально-технічної бази школи;
- брати участь та вносити свої пропозиції щодо організації навчально-виховного процесу і дозвілля учнів;
- бути присутніми на навчально-тренувальних заняттях та змаганнях;
- допомагати в організації і проведенні змагань у межах наданої компетенції, не порушуючи правила проведення змагань
- захищати законні права та інтереси дітей в органах місцевого самоврядування та у відповідних державних органах.

1.4. Права та обов'язки адміністрації, інструкторів-методистів та тренерів-викладачів.

Безпосереднє керівництво спортивною школою здійснює директор, якого призначає на посаду й звільняє з посади засновник спортивної школи відповідно до законодавства.

На посаду директора призначається громадянин України, який має вищу освіту з фізичної культури і спорту освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» або «магістр», досвід організаційної роботи у спортивній школі, стаж роботи у фізкультурно-спортивних організаціях не менш як 3 роки.

Директор спеціалізованої дитячо-юнацької спортивної школи для інвалідів паралімпійського та дефлімпійського резерву призначається за погодженням з Національним комітетом спорту інвалідів України та Українським центром з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт».

Директор спортивної школи:

- здійснює загальне керівництво спортивною школою, забезпечує раціональний добір і розстановку кадрів, створює належні умови для підвищення фахового рівня працівників;
- забезпечує та контролює проведення навчально-тренувальної та спортивної роботи, несе відповідальність перед засновником за її результати;

- забезпечує контроль за виконанням навчальних планів і програм, якістю знань, умінь і навичок учнів;
 - видає у межах своєї компетенції накази і контролює їх виконання, затверджує посадові інструкції працівників;
 - визначає разом із тренерською радою основні напрямки розвитку школи;
 - є представником інтересів школи у державних та громадських органах;
 - в установленому порядку, за погодженням із засновником, затверджує структуру і штатний розпис школи;
 - вирішує всі питання, пов'язані із господарською діяльністю;
 - розпоряджається в установленому порядку шкільним майном і коштами;
 - організовує виконання кошторису доходів і видатків;
 - від імені спортивної школи укладає угоди з юридичними і фізичними особами;
 - в установленому порядку відкриває розрахункові рахунки в установах банків або в органах державного казначейства і є розпорядником кредитів;
 - установлює надбавки, доплати, премії та надає матеріальну допомогу працівникам відповідно до законодавства;
- забезпечує:
- раціональне використання фінансових ресурсів;
 - облік, збереження та примноження навчально-матеріальної бази;
 - дотримання вимог щодо охорони дитинства, санітарного режиму, охорони праці, техніки безпеки, протипожежної безпеки, антидопінгового законодавства;
 - за погодженням з профспілковим комітетом встановлює і затверджує, у відповідності із законодавством про працю та правилами внутрішнього розпорядку, посадові обов'язки працівників;
 - вживає до працівників заходів стосовно заохочення та дисциплінарних стягнень;
 - несе відповідальність за свою діяльність перед учнями, батьками, педагогічними працівниками, засновником спортивної школи.

Директор спортивної школи це менеджер вищої ланки (топ-менеджер) – керівник вищої ланки, який має найбільшу владу і несе відповідальність за діяльність спортивної школи. Директор, його заступники, зазвичай підпорядковуються безпосередньо засновнику спортивної школи і мають в підпорядкуванні керівників підрозділів (найчастіше, менеджерів середньої ланки).

Головні функції директора, топ-менеджера:

- стратегічне управління спортивною школою;
- формування корпоративної культури;
- загальне керівництво спортивною школою.

Менеджери вищої ланки безпосередньо відповідають за конкурентні позиції спортивної школи, досягнення спортивною школою своєї мети.

Менеджер (з англійської «manage» – керувати) – працівник закладу, основним завданням якого є управління іншими працівниками, а також ресурсами закладу. Менеджер – це людина, яка має планувати, організовувати, координувати та контролювати певні процеси в закладі. Інакше кажучи, це керівник або управлінець, який відповідає за ефективну роботу цілого закладу, окремого підрозділу або певного напрямку діяльності.

Виділяють три ієрархічні рівні менеджменту: менеджери вищої, середньої і нижчої ланки. Кожний рівень у цій ієрархії відповідає за свою ділянку роботи.

На посаду *заступника директора* з навчально-тренувальної роботи призначається наказом директора школи фахівець, який має вищу освіту з фізичного виховання і спорту кваліфікаційного рівня «магістр» та стаж роботи у сфері фізичної культури і спорту не менше трьох років.

Заступник директора спортивної школи з навчально-тренувальної роботи – це менеджер вищої ланки, який має владу і несе відповідальність за діяльність спортивної школи, а саме за:

- організацію навчально-тренувального процесу;
- комплектування навчальних груп;
- відбір та спортивну орієнтацію учнів;
- підвищення кваліфікації тренерів-викладачів;

- забезпечує:
- роботу інструкторів-методистів;
- проведення змагань серед навчальних груп;
- роботу з удосконалення методики навчання і тренування спортсменів;
- здійснює контроль за змістом навчально-тренувального процесу та виконанням індивідуальних планів спортсменами;
- готує пропозиції щодо тарифікації тренерів-викладачів;
- координує роботу з науково-методичного та медичного забезпечення;
- здійснює статистичний облік результатів роботи відділень, етапів підготовки, багаторічний облік, аналіз, узагальнення результатів та змісту своєї роботи;
- готує статистичний звіт про результати діяльності спортивної школи;
- узагальнює досвід роботи тренерів-викладачів.

Заступник директора спортивної школи з адміністративно-господарської роботи повинен мати вищу освіту за ступенем «бакалавр» чи «магістр» та досвід адміністративно-господарської роботи.

Посада заступника директора спортивної школи з адміністративно-господарської роботи передбачається за наявності власної матеріально-технічної бази.

Заступник директора спортивної школи з адміністративно-господарської роботи:

- несе відповідальність за додержанням матеріально-технічних умов для проведення навчально-тренувальної роботи, збереження майна та інвентарю, експлуатацію будинків, приміщень спортивної школи, утримання їх у належному стані;
- забезпечує ефективну експлуатацію спортивної бази, організацію профілактичного нагляду за її станом та проведення поточного ремонту спортивних споруд, обладнання, інвентарю, утримання і використання транспортних засобів.

У спортивній школі вищої категорії передбачається не менше трьох посад інструкторів-методистів, першої категорії – двох, другої категорії – однієї. У новоутвореній спортивній школі, якій протягом перших трьох років не надана категорія, може передбачатися одна посада інструктора-методиста.

Старший інструктор-методист призначається на посаду наказом директора спортивної школи за наявності не менше 2 інструкторів-методистів. Старший інструктор-методист повинен мати вищу освіту з фізичного виховання кваліфікаційного рівня «бакалавр» чи «магістр».

Старший інструктор-методист це менеджер середньої ланки – керівник, який має в підпорядкуванні керівників нижчої ланки, але, в свою чергу, підпорядковується вищому керівництву. Менеджери такого рівня зазвичай вирішують завдання оперативного-тактичного рівня для досягнення мети спортивної школи, визначеної топ-менеджерами. Середній рівень управління охоплює керівників відділів і служб, а також інших підрозділів. Характер роботи менеджера середньої ланки визначається змістом роботи очолюваного ним підрозділу.

Функції менеджерів середнього рівня: координація і контроль роботи менеджерів нижчої ланки; розробка виробничих програм і планів; підготовка інформації для прийняття рішень топ-менеджерами; забезпечення зв'язку між топ-менеджерами і менеджерами нижчої ланки. Менеджери середньої ланки безпосередньо відповідають за ефективність використання ресурсів відповідного підрозділу.

Старший інструктор-методист очолює роботу інструкторів-методистів, здійснює контроль за їх діяльністю та виконує функції, передбачені для інструкторів-методистів.

На посаду *інструктора-методиста* наказом директора спортивної школи призначається фахівець, який має вищу фізкультурну освіту кваліфікаційного рівня «бакалавр» чи «магістр».

Інструктор-методист здійснює:

– методичне забезпечення та координацію роботи тренерів-викладачів щодо відбору учнів;

- контроль за навчально-тренувальним та виховним процесом;
- контроль за комплектуванням навчальних груп, змістом і результатами навчально-тренувального та виховного процесів;
- організовує роботу з підвищення кваліфікації тренерів-викладачів, проведення відкритих уроків;
- веде статистичний облік результатів роботи відділення, етапів підготовки, багаторічний облік, аналіз, узагальнення результатів та змісту своєї роботи, досвіду роботи тренерів-викладачів;
- бере участь у підготовці статистичного звіту про результати діяльності.

Інструктор-методист відповідає за:

- ведення навчально-методичної документації;
- організацію виховної роботи з учнями;
- складання і додержання розкладу занять;
- навчання та відпочинок учнів.

Менеджери нижчої ланки відповідають за виконання виробничих завдань і використання ресурсів, їхня робота пов'язана з рішенням переважно тактичних і оперативних проблем. Вона характеризується постійним спілкуванням з безпосередніми виконавцями, підготовка інформації для прийняття рішень топ-менеджерами, забезпечення зв'язку між топ-менеджерами і менеджерами нижчої ланки.

У структурі витрат робочого часу менеджерів нижчої ланки велике місце займають контроль, інструктування підлеглих і запровадження в життя планів, розроблених топ-менеджерами.

Менеджер нижчої ланки втілює у життя політику топ-менеджерів, виконує накази, розпорядження менеджерів вищої та середньої ланки, представляє інтереси працівників перед керівництвом, вносить пропозиції з поліпшення діяльності, умов роботи працівників (пропозиції можуть стосуватися і діяльності спортивної школи в цілому), керує безпосередньо працівниками.

Інструктор-методист може займатись селекційною роботою, вести пошук і залучення спортсменів до спортивної школи, контролювати процес відновлення спортсменів, загально-фізичної підготовки, харчування.

Старший тренер-викладач спортивної школи призначається на посаду наказом директора спортивної школи з числа провідних тренерів-викладачів, які мають стаж та досвід тренерсько-викладацької роботи не менше 4 років, якщо під його керівництвом працюють не менше 2 штатних тренерів-викладачів з виду спорту.

Старший тренер-викладач:

- виконує функції, які передбачені для тренерів-викладачів;
- контролює дотримання тренерами-викладачами трудової дисципліни.

Старший тренер-викладач несе відповідальність за:

- правильне комплектування навчальних груп;
- організацію та планування навчального процесу і виховної роботи;
- проведення вступних та контрольних іспитів;
- розробку індивідуальних перспективних планів;
- проведення спортивних змагань.

Старший тренер-викладач разом з адміністрацією контролює:

- дотримання правил та норм, які забезпечують безпеку занять;
- проходження учнями в установлені терміни медичного огляду;
- проведення заходів з підвищення кваліфікації тренерів-викладачів.

Тренерсько-викладацький склад комплектується із фахівців, які мають високі моральні якості, вищу освіту з фізичного виховання і спорту кваліфікаційного рівня «бакалавр» чи «магістр».

Тренер-викладач має право на:

- внесення керівництву школи та органам виконавчої влади пропозицій щодо поліпшення навчально-виховного процесу, морального та матеріального заохочення учнів, застосування стягнень до осіб, які порушують правила внутрішнього трудового розпорядку;
- підвищення педагогічної кваліфікації;

– набір учнів у групу дітей та підлітків, які бажають займатися видами спорту, що культивуються в спортивній школі, і не мають медичних протипоказань проведення з ними навчально-тренувальної та виховної роботи;

– відбір та спортивну орієнтацію найбільш перспективних дітей і підлітків для подальшого спортивного удосконалення;

– використання у своїй роботі ефективних, педагогічно обґрунтованих методів, засобів спортивної підготовки та оздоровлення учнів;

– захист професійної честі, гідності відповідно до законодавства;

– соціальне та матеріальне заохочення за досягнення вагомих результатів у виконанні покладених на нього завдань;

– об'єднання у професійні спілки, участь в інших об'єднаннях громадян, діяльність яких не заборонена законодавством.

Тренер-викладач зобов'язаний:

– брати участь у роботі методичних об'єднань, нарад, конференцій з питань методики навчання та тренування, у заходах, пов'язаних з організацією навчально-виховної роботи;

– виконувати навчальний план та програми;

– проводити з учнями навчально-тренувальну та виховну роботу;

– надавати знання, формувати вміння і навички з видів спорту;

– сприяти розвитку інтелектуальних і творчих здібностей, фізичних якостей учнів, а також збереженню здоров'я і безпеки навчально-тренувального процесу;

– визначати учням мету та конкретні завдання;

– здійснювати педагогічний контроль за дотриманням учнями морально-етичних норм поведінки, правил внутрішнього трудового розпорядку, вимог інших документів, що регламентують організацію навчально-виховного процесу;

– дотримуватися педагогічної етики, поважати гідність учня, захищати його від будь-яких форм фізичного, психічного насильства; виховувати своєю діяльністю повагу до принципів загальнолюдської моралі;

- берегти здоров'я учнів, захищати їх інтереси, пропагувати здоровий спосіб життя, виключити випадки застосування будь-яких допінгів;
- відповідати разом із медпрацівником за своєчасне проходження медичного огляду;
- забезпечувати підвищення рівня теоретичної, фізичної, морально-вольової, технічної, спортивної підготовки учнів;
- виховувати повагу до батьків, старших за віком, до народних традицій та звичаїв, духовних і культурних надбань народу України;
- постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну і політичну культуру;
- вести документацію, пов'язану з виконанням посадових обов'язків (журнали, плани роботи тощо);
- брати участь у роботі тренерської ради;
- виконувати накази директора спортивної школи.
- дотримуватися норм санітарно-гігієнічного та антидопінгового законодавства під час проведення навчально-тренувальних занять і спортивної роботи.

Тренери-викладачі працюють відповідно до розкладу занять, затвердженого директором спортивної школи.

Обсяг навантаження тренерів-викладачів визначається згідно з тарифікаційним списком, який затверджується в установленому порядку.

Оплата праці тренерів-викладачів здійснюється відповідно до умов, затверджених в установленому порядку Центральним органом виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України за погодженням з Мінфіном.

Перерозподіл або зміна навантаження тренера-викладача протягом навчального року здійснюється директором спортивної школи у разі виникнення обґрунтованої потреби з дотриманням вимог законодавства про працю.

Тренери-викладачі можуть утворювати бригади з окремого виду спорту. Склад бригади та регламент її роботи затверджує директор спортивної школи на підставі відповідного рішення тренерської ради спортивної школи з дотримання

вимог, визначених Центральним органом виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України.

Тренери-викладачі спортивної школи організують і здійснюють навчально-тренувальну та спортивну роботу, несуть відповідальність перед директором за її результати та підлягають атестуванню один раз на чотири роки в порядку, визначеному Центральним органом виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України.

З метою забезпечення розвитку та удосконалення навчально-тренувальної та спортивної роботи, професійної діяльності працівників у спортивній школі утворюється тренерська рада, яку очолює її директор.

Тренерська рада спортивної школи:

- вивчає плани, результати та актуальні питання навчально-тренувальної та спортивної роботи, а також питання щодо дотримання санітарно-гігієнічних вимог, забезпечення техніки безпеки, охорони праці;

- розробляє пропозиції щодо поліпшення діяльності спортивної школи;

- визначає заходи щодо підвищення кваліфікації кадрів, упровадження під час навчально-тренувальних занять досягнень науки і кращого досвіду роботи;

- розробляє рекомендації з питань удосконалення навчально-тренувальної та спортивної роботи;

- вносить керівництву спортивної школи пропозиції щодо налагодження міжнародних спортивних зв'язків;

- захищає права працівників на виявлення ініціативи, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, аналізує форми, методи і засоби навчання та скасовує такі, що не придатні для використання під час проведення навчально-тренувальної та спортивної роботи;

- розглядає інші питання, пов'язані з діяльністю спортивної школи.

Засідання тренерської ради спортивної школи проводяться у разі потреби, але не менше одного разу на два місяці.

Органом громадського самоврядування спортивної школи є загальні збори колективу, в яких можуть брати участь наукові та інші працівники, які залучаються

до навчально-тренувальної та спортивної роботи, і представники батьківського комітету. Загальні збори колективу спортивної школи скликаються не рідше одного разу на рік.

У період між загальними зборами може діяти рада спортивної школи, діяльність якої регулюється її статутом.

Рада спортивної школи розглядає питання щодо перспективного розвитку спортивної школи, надає допомогу керівництву в їх вирішенні, здійснює громадський контроль за діяльністю керівництва.

У спортивній школі за рішенням її загальних зборів можуть утворюватись і діяти піклувальна рада та батьківський комітет.

Батьки вихованців або особи, що їх замінюють, мають право:

- обирати і бути обраними до батьківських комітетів та органів громадського самоврядування спортивної школи;

- звертатися до органів управління фізичною культурою і спортом, директора і органів громадського самоврядування спортивної школи з питань її роботи;

- брати участь у заходах, спрямованих на поліпшення організації навчально-тренувального процесу та зміцнення матеріально-технічної бази спортивної школи;

- захищати законні права та інтереси дітей в органах місцевого самоврядування та у відповідних державних і судових органах.

Медичний працівник несе відповідальність за:

- проведення лікарського контролю учнів;

- додатковий медичний огляд учнів перед участю у змаганнях, після захворювання або травми;

- відсторонення вихованців від занять за станом здоров'я; контроль за додержанням строків поновлення занять після захворювання чи травми;

- відповідність навчально-тренувального процесу санітарно-гігієнічним нормам;

– своєчасне проходження спортсменами-учнями поглибленого медичного обстеження;

– здійснення профілактичних заходів із запобігання травматизму;

– просвітницько-пропагандистську роботу з питань додержання санітарно-гігієнічних норм і вимог до стану роздягалень, відповідності спортивної форми учнів погоді;

– проведення профілактичних бесід з учнями та тренерами-викладачами щодо попередження травм і простудних захворювань;

– медичне обслуговування внутрішніх змагань на першість відділення або школи, відсторонення від змагань за станом здоров'я.

Учні повинні знаходитися під постійним наглядом медичного працівника школи.

Посадові обов'язки головного бухгалтера і медичного працівника визначає директор школи у відповідності з вимогами Єдиного тарифно-кваліфікаційного довідника робіт.

Питання організації праці колективу спортивної школи, права та обов'язки працівників, учнів регулюються правилами внутрішнього трудового розпорядку.

1.5. Зміст роботи тренера-викладача.

Професія тренера належить до педагогічних професій і містить у собі ті ж компоненти, що й професія педагога.

Н. В. Кузьміна (1967) в структурі діяльності вчителя-предметника, у діяльності вчителя фізичної культури виділила чотири компоненти – гностичний, організаційний, комунікативний і конструктивний. До змісту кожного із них входить сукупність розумових і практичних дій, спрямованих на досягнення поставлених завдань. Оскільки професія тренера належить до педагогічних, то всі ці компоненти й складають діяльність тренера. Однак ця професія має свої особливості, які залежать від того, як спорт розвивається, як зростають рекорди, як змінюються методи тренування тощо.

Сучасний тренер – це тренер, який перебуває в постійному пошуку. Тому в його діяльності слід виділити творчий і руховий компоненти.

Л. П. Макаренко (1983) поряд із пізнавальним, конструктивним, організаційним, комунікативним компонентами в діяльності тренера відзначає тренерський компонент.

Відповідно до спрямованості гностичних умінь на об'єкти діяльності виділено групи вмінь, які пов'язані:

- 1) із власною діяльністю й діяльністю колег;
- 2) із вивченням особистості спортсмена;
- 3) із вивченням спортивного колективу та суперників, їх спортивної діяльності.

Найважливішими гностичними вміннями в діяльності тренера є вміння, пов'язані з вивченням особистості спортсмена, до яких належать:

- уміння поставити завдання для формування окремих якостей особистості в процесі підготовки спортсмена;
- уміння спостерігати й фіксувати виконання спортсменом поставлених завдань;
- уміння добирати критерії оцінювання;
- уміння аналізувати й порівнювати результати підготовки спортсменів.

Г. Д. Бабушкін (1985) відзначає, що гностичні вміння починають розвиватися ще до початку роботи тренера, тобто в період занять спортсмена в спортивній школі та у вищому навчальному закладі. За сприятливої роботи тренера їх розвиток продовжується.

Гностична діяльність тренера обумовлена такими основними вміннями:

- адекватно оцінювати стан спортсмена;
- аналізувати спеціальну літературу й вибирати з неї все необхідне;
- знаходити причини помилок і труднощів під час оволодіння спортивними рухами;
- аналізувати свою діяльність, діяльність вихованців і колег;
- аналізувати явище та знаходити в ньому головне.

Аналіз будь-якого виду творчої діяльності, у тому числі й педагогічної, засвідчує, що суттєве значення для її результативності має виявлення в ній конструктивного компонента. До змісту цього компонента діяльності тренера такого рівня (досліджено тренерів жіночих команд вищої ліги з волейболу) як основні входять такі компоненти:

- прогнозування (висновок про майбутній розвиток спортивних результатів, техніки й тактики світового спорту, своєї команди та окремих її гравців);
- проектування (визначення цільових установок своєї діяльності і її загального задуму);
- планування (визначення обсягу й складу тренувальних засобів, характеру своїх дій і дій спортсменів, розподіл цих дій і засобів у часі);
- композиція (побудова навчально-тренувального заняття);
- імпровізація (уточнення завдань на основі термінової інформації, внесення необхідних змін у тренувальний процес).

Г. Д. Бабушкін (1985) відзначає, що конструктивний компонент пов'язаний з аналізом своєї праці й установкою на майбутнє, тому має двоякий прояв:

- по-перше, у плануванні, яке здійснюється до тренування. Сюди входять відбір і розподіл навчального матеріалу на тиждень, місяць, рік та більше; визначення послідовності засвоєння рухових дій; планування завдань на кожне тренування;
- по-друге, у плануванні, яке здійснюється на тренуванні. Воно може бути пов'язане зі зміною плану тренувального заняття. Основні конструктивні вміння тренера полягають у:

- 1) плануванні навчального матеріалу під час підготовки до занять;
- 2) виборі й синтезуванні навчального матеріалу в процесі планування процесу підготовки спортсменів;
- 3) передбачених утрудненнях під час навчання і їх уникненні.

М. В. Прохорова (1974) зазначає, що комунікативна діяльність тренера значною мірою визначається загальною специфікою роботи спортивної школи, а саме добровільним відвідуванням занять, різноманітністю складу груп спортсменів,

формальним положенням тренера (особливо в спортивної школи із бригадним методом керівництва), ореолом спортивної слави тренера, постійною необхідністю для тренера підтримувати високий рівень своїх технічних і фізичних можливостей.

Г. Д. Бабушкін (1985), говорячи про комунікативний компонент діяльності тренера, відзначає в ньому, насамперед, спілкування, як зі спортсменами, так і із керівниками спортивних організацій, тобто тренер установлює правильні стосунки.

Комунікативна діяльність, як і організаційна, є практичною діяльністю тренера, тому залежить від гностичної.

До складу основних комунікативних умінь входять:

- уміння встановлювати контакт між людьми;
- уміння передбачати назріваючий конфлікт і уникати його;
- уміння використовувати правильне усне мовлення під час звертання;
- уміння розуміти психологічний стан спортсменів;
- уміння керувати своєю поведінкою в процесі спілкування з людьми.

Організаційний компонент є одним із провідних у діяльності тренера та включає в себе реалізацію намічених планів на практиці.

У практичній роботі тренера вагоме значення мають такі основні організаційні вміння:

- 1) організувати тренувальні заняття, змагання, процес навчання;
- 2) організувати взаємодії спортсменів;
- 3) організувати власну діяльність;
- 4) організувати спортивний колектив і керувати ним;
- 5) створювати сприятливий психологічний клімат.

Творчо-дослідницький компонент діяльності тренера передбачає вміння:

- працювати з науковою літературою;
- знаходити нові засоби й методи тренування та застосування їх під час підготовки спортсменів;
- аналізувати тренувальне заняття та виступи спортсменів на змаганнях;
- планувати, проводити експерименти й робити висновки.

Ці вміння перегукуюються з визначенням пізнавального компонента, який пов'язаний з умінням систематизувати; узагальнювати, вивчати власний досвід та досвід роботи інших тренерів; набувати ґрунтовні знання із суспільних наук у галузі культури й інших галузей, що пов'язані зі спортом, вихованням, навчанням.

Пізнавальна діяльність тренера пов'язана також з умінням експериментувати, тобто шукати, накопичувати, узагальнювати нові факти, робити з цих узагальнень висновки та перевіряти їх на практиці. В основі пізнавальної діяльності лежить постійне поглиблення знань із основних розділів спортивних дисциплін.

Руховий компонент – це специфічний вид діяльності тренера, який містить у собі: – навчання спортивних дій (показ техніки виконання);

– надання допомоги, страховки;

– уміння знайти правильне своє місцезнаходження під час навчання спортсменів спортивних дій.

Л. П. Макаренко відзначає, що безпосередньо тренерський компонент включає в себе ті професійні вміння й навички, котрі необхідні для практичного застосування в тренерській діяльності.

Вищеназвані компоненти діяльності перебувають у тісному взаємозв'язку один з одним і постійно вдосконалюються в процесі самостійної роботи тренера за наявності мотиваційного компонента. Переважаюча роль того чи іншого компонента буде чітко відображатися в діяльності тренера й характеризувати його як «тренера-організатора», «тренера-новатора», «тренера-знавця», «тренера-конструктора», «тренера-комунікатора» тощо.

Специфіка виду спорту вимагає різного значення щодо прояву здібностей у структурі діяльності спортивного тренера.

Найкраще людина виконує ті завдання, під час розв'язання яких вона спирається на сильні сторони своєї діяльності. Так формується індивідуальний стиль діяльності тренера.

Загалом стиль є засобом ефективного пристосування людини до об'єктивних вимог професії. Він являє собою сукупність загальних та

індивідуальних способів праці, які дають змогу фахівцеві макси-мально використовувати свої найцінніші якості й компенсувати недоліки. Стиль проявляється в структурі діяльності, у пропорціях окремих її елементів.

Функції тренера в його діяльності досліджувало багато науковців, зокрема Ю. А. Коломойцев, І. Н. Решетень, М. І. Фролова, Н. Л. Жариков, Н. М. Сумарокова, Г. А. Овчинникова, В. М. Корецький, В. М. Корнилов, Г. І. Савенков, Є. Н. Петренко, В. Г. Прохоров, А. А. Деркач, А. А. Ісаєв, В. С. Келлер та інші. Можна сказати, що серед окремих із них існує однозначність щодо визначення цих функцій.

Так, функцію експерта й представника групи відзначають Ю. А. Коломойцев, І. Н. Решетень та М. І. Фролова; на проектувальну (поточне та перспективне планування) функцію відзначають І. Н. Решетень, М. І. Фролова, Г. А. Овчинникова, В. С. Келлер, В. М. Корецький, Н. В. Жмарев; господарсько-організаційну – І. Н. Решетень, М. І. Фролова, Н. Л. Жариков, В. Г. Прохоров, А. А. Деркач, А. А. Ісаєв; функцію контролю – І. Н. Решетень, М. І. Фролова, Н. Л. Жариков, Г. А. Овчинникова, В. Г. Прохоров; навчально-тренувальну – Н. Л. Жариков, Г. А. Овчинникова, В. Г. Прохоров, А. А. Деркач, А. А. Ісаєв, В. С. Келлер; виховну – Н. Л. Жариков, Н. І. Сумарокова, Г. А. Овчинникова, В. Г. Прохоров, В. С. Келлер; психологічну – Н. Л. Жариков, В. Г. Прохоров; функцію самовдосконалення – Н. Л. Жариков, Г. А. Овчинникова, В. Г. Прохоров; суддівства – Н. Л. Жариков, В. Г. Прохоров.

Форми організації досліджували Г. А. Овчинникова, В. Г. Прохоров, А. А. Деркач, А. А. Ісаєв, Н. В. Жмарев.

Ю. А. Коломойцев наголошував на функціях:

- 1) адміністратора, стратега, який планує діяльність групи;
- 2) регулятора конфліктів у групі;
- 3) тренера як зразка для своїх учнів;
- 4) особи, яка несе відповідальність за діяльність групи;
- 5) провідника світогляду групи;
- 6) об'єкта звинувачення;

7) особи, яка здійснює заохочення й покарання.

Н. Л. Жариков указує ще на функцію забезпечення навчально-тренувального процесу; Н. М. Сумарокова – на контроль навчання юних спортсменів, активізацію суспільної діяльності; В. Г. Прохоров – організаційну та лікарсько-контрольну; А. А. Деркач, А. А. Ісаєв – постановку колективу в позицію суб'єкта діяльності; урахування дієвості форм, методів, засобів виховання за допомогою наукових методів аналізу.

В. С. Келлер відзначає функцію проведення відбору (початкового й поточного); визначення стратегії тренувального процесу; навчання та вдосконалення техніки й тактики; розвиток фізичних якостей і функціональних можливостей організму; управління розвитком тренуваності й динамікою спортивної форми; тренер, відзначає автор, – це і режисер, і критик, і дипломат.

В. М. Корецький, Є. Н. Петренко зауважують, що важливою функцією, яку виконує тренер у процесі своєї діяльності (навчання виховання в процесі тренування), є функція планування.

Н. В. Жмарев наголошує, що зміст роботи тренера складається з організації та проведення навчальних, навчально-тренувальних занять, підготовки й участі в змаганнях, набору й відбору спортсменів, організації та проведення виховної роботи, спортивного суддівства й представництва, агітаційної роботи, організаторської, господарської та фінансової діяльності, підвищення ділової кваліфікації, суспільної діяльності щодо управління навчально-тренувальним і виховним процесом.

На думку В. М. Корецького, робота тренера має свій зміст і структуру, котрі визначаються ставленням учасників процесу: тренера й спортсменів (групи спортсменів).

Діяльність тренера спрямована на управління такими процесами: виховання сучасної людини, засвоєння спортсменами окремих дій, розвиток фізичних якостей і функціональних можливостей організму на високому рівні в специфічних умовах конкретного виду спорту.

Для того, щоб спортсмен засвоїв у процесі тренувальних занять необхідний матеріал, тренер по-винен пояснювати, показувати, спостерігати, аналізувати, оцінювати, спрямовувати, допомагати тощо.

Як зазначають А. А. Деркач та А. А. Ісаєв, структурні компоненти діяльності тренера знаходять своє відображення в структурі його знань, а функціональні – у структурі його вмінь.

Під час дослідження структури діяльності тренерів, які за результатами своєї праці належать до категорії майстрів, а також за оцінюванням їхньої діяльності, керівниками спортивно-масової роботи виявлено, що для них характерним є постійне методичне вдосконалення, підпорядкування всіх засобів основному педагогічному задуму, недопущення стихійності й випадковості в роботі, наукова організація педагогічної праці, педагогічна творчість, винахідливість, прагнення виробити свій стиль у педагогічній діяльності. Їм властиве вміння глибоко розумітися в особистості юних спортсменів, розуміти їх запити й інтереси, вникати в їх труднощі, швидко вловлювати суть педагогічної ситуації та приймати єдино правильне рішення.

Роль тренера в розвитку спортивного потенціалу спортсмена дуже важлива і, в той же час складна. З одного боку, вона вимагає від тренера знання всіх аспектів життя спортсмена, з іншого боку, також вимагає високих професійних знань.

Тренер має знати, що техніка рухів, яку використовує спортсмен для переміщення тіла, під час виконання фізичних вправ, повинна бути оптимізована для того, щоб ефективно використовувати свої м'язи для позитивного переміщення тіла та мінімізувати негативну дію сили.

Добре тренований організм спортсмена має виконувати інтенсивні навантаження під час тренувань та змагань. Під час виконання вправ організм спортсмена працює, як двигун, виконуючи рухи. Як двигуну, організму необхідна енергія, щоб проводити роботу щодо виконання рухів. Джерело енергії для скорочення м'язів – це зміна хімічного складу в клітинах м'язів. Хімічні зміни, що відбуваються в клітинах, повинні бути відновлені. Відновлення енергії в м'язах

відбувається завдяки вуглеводам і жирам, які ми споживаємо з їжею. Ця енергія знаходиться в м'язах спортсмена у вигляді глікогену та жиру і використовується, коли необхідне відновлення хімічного складу в м'язах.

Для того, щоб покращити ефективність роботи організму спортсмена, як двигуна, необхідно в процесі тренувань багаторазово адаптувати м'язи до фізичних навантажень. Багаторазове використання енергії, що зберігається в м'язах, і відновлення цієї енергії в процесі тренувань, підвищує витривалість спортсмена та покращує його спортивний результат.

Тренер має знати методологію та принципи основ навчання спортсмена.

1.6. Фінансово-господарська діяльність та матеріально-технічна база спортивної школи.

Фінансово-господарська діяльність спортивної школи провадиться відповідно до законодавства та статуту.

Фінансування спортивної школи здійснюється в установленому порядку за рахунок коштів засновника (власника) та/або відповідного бюджету, фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, інших джерел.

Спортивна школа у процесі провадження фінансово-господарської діяльності має право:

- самостійно розпоряджатися коштами, одержаними від господарської та іншої діяльності відповідно до статуту;
- модернізувати власну матеріально-технічну базу, базу спортивно-оздоровчих таборів;
- володіти, користуватися і розпоряджатися майном відповідно до законодавства та статуту, у тому числі спеціалізованим транспортом для супроводження і забезпечення безпеки вихованців під час здійснення навчально-тренувальної та спортивної роботи, або орендувати такий транспорт на договірних засадах;
- користуватися безоплатно земельними ділянками, на яких розташована спортивна школа;

- надавати в установленому порядку платні послуги;
- виконувати інші функції, що не суперечать законодавству і статуту спортивної школи.

Матеріально-технічна база спортивної школи включає адміністративні приміщення та спортивні бази (басейни, ігрові поля, спортивні зали, споруди тощо), оздоровчо-спортивні табори, підсобні приміщення, обладнання, засоби зв'язку, оргтехніку, транспортні засоби, зокрема спеціалізовані для навчально-тренувальної та спортивної роботи, майданчики, земельні ділянки, рухоме і нерухоме майно, що перебуває в її користуванні.

Для проведення навчально-тренувальної та спортивної роботи спортивним школам за відсутності власної спортивної бази можуть надаватися в користування безоплатно або на пільгових умовах спортивні об'єкти (спортивні споруди), культурні, оздоровчі та інші заклади за умови додержання санітарно-гігієнічних норм і непогіршення стану таких закладів. Порядок надання зазначених об'єктів (споруд) у користування визначається місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства.

Ведення діловодства, бухгалтерського обліку та звітності в спортивній школі здійснюється у порядку, визначеному нормативно-правовими актами.

Діяльність спортивної школи у рамках міжнародного співробітництва.

Спортивна школа за наявності належної матеріально-технічної бази, власних фінансових коштів має право підтримувати міжнародні спортивні контакти із спортивними організаціями інших країн, брати участь у міжнародних заходах, проводити обмін спортивними делегаціями з метою вивчення міжнародного досвіду роботи.

Спортивна школа має право укладати угоди про співробітництво, встановлювати прямі зв'язки з органами управління освітою, фізичною культурою і спортом, навчальними закладами, науковими установами, підприємствами, організаціями, громадськими об'єднаннями інших країн в установленому законодавством порядку.

За наявності відповідних умов спортивна школа може здійснювати прийом іноземних делегацій.

1.7. Документація спортивної школи, порядок обліку та звітності.

Спортивна школа повинна мати та вести документи, перелік яких визначається Положенням про спортивну школу, іншими нормативними документами:

- накази, розпорядження, постанови засновника, вищестоящих організацій;
- Статут спортивної школи;
- накази директора спортивної школи;
- протоколи засідань ради спортивної школи;
- протоколи засідань тренерської ради спортивної школи;
- графік відвідувань занять тренерів-викладачів;
- журнали обліку роботи тренерів-викладачів;
- журнал обліку спортивних результатів спортсменів;
- бухгалтерський облік та звітність щодо фінансів.

Ведення діловодства, бухгалтерського обліку та звітності в спортивній школі здійснюється в порядку, визначеному нормативно-правовими актами.

Порядок обліку та звітності здійснюється відповідно до вимог, затверджених Центральним органом виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України.

Контроль за діяльністю спортивної школи.

Контроль та координацію діяльності здійснює засновник, орган у сфері фізичної культури і спорту обласної державної адміністрації та Центральним органом виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту України.

Основною формою контролю за діяльністю є атестація, яка проводиться згідно з чинним законодавством у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Зміст, форми, періодичність контролю, не пов'язаного з навчально-виховним процесом, визначаються засновником відповідно до чинного законодавства.

Спортивна школа щороку надає засновнику та органу влади звіт за формою № 5-ФК.

Реорганізація або ліквідація спортивної школи.

Рішення про реорганізацію або ліквідацію спортивної школи приймає засновник.

Ліквідація проводиться ліквідаційною комісією, призначеною засновником, а у випадках ліквідації за рішенням господарського суду – ліквідаційною комісією, затвердженою цим органом.

У випадку реорганізації права та обов'язки управління школою переходять до правонаступників відповідно до чинного законодавства або визначених закладів освіти.

В разі реорганізації чи ліквідації спортивної школи працівникам, які звільняються або переводяться, гарантується дотримання їх прав та інтересів відповідно до законодавства України про працю.

Питання для самоконтролю

1. Якої власності можуть бути спортивні школи?
2. Відповідно до чого здійснюється навчально-тренувальна та спортивна робота у спортивній школі?
3. Хто є учасниками навчально-тренувальної та спортивної роботи?
4. Хто здійснює безпосереднє керівництво спортивною школою?
5. Якими основними вміннями обумовлена діяльність тренера?
6. Спортивна школа повинна мати та вести документи таку документацію.

Питання для обговорення

1. Які види груп включаються до відділень з виду спорту спортивної школи?

2. Які показники дитини є підставою для зарахування до спортивної школи?
3. Які права мають учні спортивної школи?
4. Які функції інструктора-методиста?
5. Які права має тренер-викладач?
6. Хто вирішує реорганізацію або ліквідацію спортивної школи.

Розділ II Діяльність інструктора-методиста в спортивній школі

2.1. Професійна компетентність інструктора-методиста

Сучасний спектр обов'язків інструктора-методиста зосереджений не лише на участі в кадровому забезпеченні базових процесів. У його компетенції науково-методична і моніторингова діяльність, координація роботи щодо спортивного відбору і проведення спортивної орієнтації. Зокрема:

- організація і проведення підготовки і перепідготовки тренерів-викладачів;
- організація фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи, проведення заходів фізкультурно-спортивної спрямованості;
- набір в секції, групи спортивної та оздоровчої спрямованості осіб, що бажають займатися фізичною культурою і спортом, і не мають медичних протипоказань;
- консультування спортсменів;
- контроль за кількісним і якісним складом секцій (груп);
- підготовка спортсменів і суддів кваліфікаційних категорій «Юний спортивний суддя» і «Спортивний суддя третьої категорії»;
- участь в організації заходів щодо зміцнення і розвитку матеріально-технічної бази для занять фізичною культурою і спортом;
- аналіз підсумків діяльності фізкультурно-спортивної організації і участь в плануванні її роботи;
- пропаганда фізичної культури і спорту, здорового способу життя; – вивчення, узагальнення і впровадження передового досвіду фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи; – участь в організації і проведенні заходів, направлених на запобігання допінгу в спорті й боротьбу з ним;
- уміле використання маркетингу та логістики в спорті для отримання економічних і репутаційних вигод для спортивної школи за рахунок розробки та надання споживачам і т. п. потрібних їм вигод.

В поле зору маркетингу спортивної школи потрапляють такі особливі об'єкти і відносини, як уболівальники, спонсори, меценати, керівники великих

компаній, перехід спортсменів до інших організацій, масовий спорт, спортивний бізнес, здоровий спосіб життя та багато іншого.

Уміле використання можливостей маркетингу: формування бренду спортивної школи та відомих спортсменів, підвищення іміджу та моди на спорт дає позитивні результати.

Основним завданням логістики в спортивній школі є оптимізація проведення навчально-тренувальних занять, змагань та участь у змаганнях у різних містах України та за кордоном, а також супутніх їм інформаційних і фінансових потоків, оптимізація бізнес-процесів з метою мінімізації загальних витрат ресурсів.

Ефективна система логістики спортивної школи дозволяє своєчасно і адекватно реагувати на такі різні фактори зовнішнього середовища, як економічні, правові, технічні, технологічні, соціальні, екологічні.

В міру ускладнення ринкових умов підвищується важливість логістичного підходу до управління в спортивній школі. Це пояснюється рядом факторів, серед яких розширення: програм навчально-тренувальних занять, місць проведення, видовищності та захоплюваності змагань, висвітлення у засобах масової інформації, присутності рідних, близьких та інших уболівальників на даних заходах з подальшим поширенням інформації в соціальних мережах для збільшення переглядів і ціни на спортивно-масові заходи, підвищення вимог споживачів до рівня проведення спортивно-масових заходів.

З питань забезпечення змін в системі підготовки спортивного резерву компетенція інструктора-методиста розгортається в таких напрямках як:

- підготовка пропозицій щодо внесення змін до чинних локальних актів, регулюючих тренувальний процес, участь в розробці нових локальних актів;

- консультування тренерів-викладачів з проблем приведення освітніх програм, що діють, у відповідності до вимог стандартів, кластерній моделі реалізації;

- участь в заходах щодо оцінки і аналізу рівня методичної підготовленості тренерського складу, підготовка і проведення заходів, направлених на виявлення і

поширення передового досвіду методично правильного планування тренувальних занять.

2.2. Професійні засоби діяльності інструктора-методиста.

Методична робота в спортивній школі – це система взаємозв'язаних дій і заходів, спрямованих на інформаційно-методичне забезпечення тренувального процесу. Мета цієї роботи – постійне покращення, удосконалення навчальної, тренувальної та виховної діяльності.

Зміст методичної роботи визначається наступними принципами:

- актуальність – зв'язок з життям, практична реалізація державної політики, урахування замовлення суспільства, облік проблем, близьких колективу;
- науковість – націленість на висвітлення сучасних наукових досягнень у відповідних сферах діяльності;
- системність – забезпечення єдності мети, завдання, змісту, форм і методів роботи;
- комплексний характер – єдність і взаємозв'язок всіх сторін і напрямків роботи (приватна методика, дидактика, теорія виховання, психологія, фізіологія, педагогічна етика і розвиток загальної культури);
- оперативність, гнучкість, мобільність – орієнтованість на швидке реагування на зміну умов, вимог;
- творчий характер – пошук і упровадження в життя оригінальних ідей;
- єдності теорії та практики – забезпечення взаємодії науково-теоретичних і практичних дій співробітників;

Методична робота тісно пов'язана з кадровою роботою. Рівень професійної майстерності тренерського та педагогічного персоналу спортивної школи є умовою його активної адаптації до нового моделювання діяльності, підготовки до вирішення професійних завдань. У своїй очікуваній роботі кадрова робота підвищує рівень підготовки персоналу і постійне професійне вдосконалення співпраці.

Будь-які зміни, що виникають у структурі та змісті базового процесу, що сприяють зміні та усуненню робіт з його методичного та кадрового забезпечення. Модернізаційні явища в системі спортивної підготовки вплинули і на методичну роботу в спортивних школах.

Зміни в системі управління спортивною підготовкою.

Рівень підпорядкування (державний, регіональний, місцевий) визначає рівень і обсяг педагогічних, управлінських завдань, що вирішується спортивною школою з досягненням високого рівня здоров'я та працездатності, що підтримують фізичні, морально-етичні та вольові якості, постійного підвищення спортивної майстерності.

Зміна порядку організаційно-правових форм, внесе зміни і в дію внутрішніх систем управління. Тому методична робота повинна бути направлена на підтримку змін в нормативно-правовій базі діяльності спортивної школи.

Однією з основних інновацій, впроваджених у процес спортивної підготовки, є кластерна форма реалізації програм. Зміст методичної роботи повинен забезпечувати освоєння фахівцями спортивної школи і впровадження в практику принципів, методів і форм кластерних підходів.

Ще одне важливе нововведення – створення в загальноосвітніх навчальних закладах спеціалізованих спортивних класів з поглибленим тренувальним процесом.

В програму методичної роботи включаються заходи по взаємодії з педагогічними колективами навчальних закладів, розробкою тренувальних програм, адаптацій до умов співробітництва організацій.

Зміни змісту тренувального процесу.

Спортивні школи, зобов'язані виконувати державні вимоги спортивної підготовки. У першу чергу дані вимоги відображаються в самостійній розробці спортивною школою програм спортивної підготовки. Методична робота в цьому напрямку забезпечує приведення діючих освітніх програм і додаткових освітніх програм у відповідності з вимогами стандартів.

Зміни в кадровому забезпеченні процесу спортивної підготовки.

На спортивну школу покладається завдання підвищення кваліфікації тренерського складу та інших фахівців, в тому числі і на власній базі. Актуальна проблематика навчання повинна з'ясувати, в тому числі, і шляхом аналізу результатів і перспективних завдань методичної роботи фахівців.

Зміни в принципах і підходах до методичної бази навчально-тренувального процесу.

Організація в рамках програми спортивної підготовки тренувального процесу повинна бути циклічною та змінюваною у відповідності з етапами, які повинні бути з урахуванням індивідуальних особливостей спортсменів і бути направлені на максимально можливі досягнення, а їхні результати повинні бути спрогнозовані, в ній повинна бути змодельовані основні сторони змагальної діяльності. тому числі і головними. Упровадження таких принципів у практичну діяльність є основним предметом методичної діяльності.

Поправка до змісту внутрішнього контролю.

Методична робота є повноцінним об'єктом внутрішнього контролю. Проведення оцінки рівня методичної підготовки тренерського складу, виявлення та розповсюдження передового досвіду сприяє методично правильному плануванню тренувальних занять.

Управління методичною роботою.

Компетенція спортивних шкіл у напрямі методичної роботи передбачає організацію та вдосконалення методичного забезпечення навчально-тренувального процесу, що включає методичні об'єднання фахівців. Яким чином ці дві сфери компетенції «ув'язуються» в існуючих системах управління організацією?

Предметом перетворень в методичній роботі є методичне забезпечення навчально-тренувального процесу. Як об'єкт управління методичним забезпеченням передбачає виконання його відносно традиційних управлінських функцій: планування, організація виконання, контроль і поліпшення. Діяльність щодо виконання цих функцій здійснюється на традиційних, для будь-якої спортивної школи рівнях: рівні організації, рівні робочої сили структурного підрозділу, рівні спеціалізації.

На рівні спортивних шкіл управління методичною роботою здійснюється в наступному напрямку: аналіз і планування якості методичного забезпечення, планування та організація роботи співробітників щодо забезпечення планування та розробки освітнього й тренувального процесів, необхідних методичних засобів та інструментів, моніторингового і методичного забезпечення.

Для аналізу й планування методичного забезпечення визначаються та нормативно закріплюються ключові параметри якості. Як правило, це – цільова направленість і кількість розроблених і впроваджених (адаптованих) методик і технологій, ефектів, отриманих в результаті їх виникнення. Оцінюється загальна потреба в нових технологіях і методиках, що визначаються джерелами і видами робіт за їх поширенням, розподілу зони відповідальності між структурними підрозділами за виконанням даних робіт.

На наступному етапі управління переводиться на рівень структурного підрозділу і формулюється як завдання на певний період роботи. У методичній діяльності завдання традиційно оформляється як методична тема. Плануються форми и терміни виконання робіт структурними підрозділенням. На цьому рівні здійснюється і організація виконання.

Ефективною формою організації колективної та індивідуальної творчої діяльності є проект. Вибір проектної форми управління визначає і підходить до планування та організації робіт. Все визначається метою. Дослідницький проект реалізується з метою вивчення результативності та ефективності впроваджуваної технології або методики.

Він передбачає обов'язковий етап – постанову апробаційної експертизи та підготовки рекомендацій (методичних описів) із адаптації впроваджених в реальну практику спортивної школи. Розробницький проект здійснюється для створення нового та модифікації існуючого методичного забезпечення під задану мету діяльності. Отримана в ході виконання методична розробка повинна отримати експертну оцінку і бути рекомендованою до впровадження.

Творчий проект направлений на пошук принципово нових підходів до здійснення освітньої та тренерської практики. Як правило, колективна форма

реалізації таких проектів не передбачає залучення великої кількості людей. Оптимальним є створення тимчасової творчої групи.

Організаційно три види проектів можуть співставлятися з різними способами: включати один одного, переплататися, реалізуватися послідовно. Все визначає логіку вирішення завдань і розподілу виконавців.

Останнім і основним в ієрархії управління є рівень спеціалізації – виконавець. Для нього формується завдання та з ним узгоджується мета його роботи, визначаються терміни її виконання або плануються етапи і види робіт, що визначаються і забезпечуються необхідними ресурсами.

Власне організація роботи здійснюється самим виконавцем. Зовнішніми факторами цього стану є контроль термінів виконання заявлених зобов'язань. Ефективність даної стадії управління залежить від рівня та якості кадрової роботи в спортивній школі. Для забезпечення успіху роботи керівникам необхідно активно використовувати наступні інструменти кадрового менеджменту:

- підвищувати зацікавленість співробітників в роботі шляхом їх мотивації;
- домогтися кращої взаємодії з підлеглими через співбесіди, спостереження, обговорення;
- підвищувати у співробітників задоволення від роботи, виявляти погрішності та перешкоди в роботі, предбачаючи шляхи їх ліквідації;
- доводити до відомі підлеглих оцінку їх діяльності;
- формувати кадровий ресурс. Проводити удосконалення та перепідготовку за конкретним планом;
- встановлювати реальну мету на найближче майбутнє
- продумувать все можливі варіанти кадрових перестановок.

Аналіз кадрового ресурсу спортивної школи взагалі повинен упроваджувати всі документи постановки мети й завдань діяльності. Проводиться він за такими критеріями, як професійна компетентність співробітників (глибина і ширина їх знання й досвід), зацікавленість співробітників в успіху всієї спортивної школи; психологічне сприйняття змін співробітниками; відповідність працюючих співробітників існуючій у спортивній школі культурі виробництва, мотивація

персоналу; наявність комфортного мікроклімату в колективі; горизонтально-вертикального просування по службі, система оцінки персоналу.

Контроль і оцінка роботи виконується на всіх рівнях управління з різною періодичністю та узгоджено. На рівні виконавця він здійснюється в формі самоконтролю і професійного підходу перед колегами в складі тимчасової групи або методичного об'єднання. Звіт супроводжується презентацією виконаних розробок, опублікованих результатів теоретичних досліджень теоретичних досліджень або експертів. Даний рівень контролю має першочергове значення в системі управління методичною роботою, оскільки тут можливо за якістю продукції методичної діяльності оцінити рівень методичної компетентності інструктора (експертні заключення, відгуки, рецензії).

Контроль на рівні робочих груп (тимчасового колективу) методичного об'єднання дає матеріал для оцінювання ефективності управління: прийнятих організаційних заходів, компетентності керівника проекту і т.д.

На рівні спортивної школи контроль набирає моніторинговий характер. Зібрана інформація протягом всього періоду звіту про роботу над проектами – темами надається керівництву спортивної школи для прийняття рішень за якістю та методикою забезпечення основних процесів, методів і методів дослідження і т. д. Інструктор-методист є виконавцем робіт – «проектувальників», «розробників», «апробаторів». У цьому зв'язку інструктор-методист, а точніше, мета, результати його роботи з методичного оснащення реалізованого процесу є предметом управління в системі методичної роботи.

На рівні спортивної школи система управління методичною роботою включає в себе педагогічна та тренерська ради, які приймають стратегічні рішення щодо спрямованої методичної роботи, що дає можливість оцінити її ефективність і результативність, розглянуті пропозиції щодо поліпшення діяльності. Одна з них – методична або науково-методична рада. У їх функціях виникає тактичне керування методичною роботою: організація експертиз її результатів, розробка проектів і програм, підготовка пропозицій по зміні стану кадрового та інформаційно-методичного, науково-методичного забезпечення основних процесів.

Повноваження та відповідальність, позиційний склад методичної ради закріплюються локальним актом – положенням.

Управлінські функції методичного об'єднання або тимчасової, проектної групи також закріплюються локальним актом. Коротка періодичність засідання, мобільна організація безпосереднього взаємодії членів об'єднання, короткочасність і конкретність питань, що забезпечують успішне вирішення цих питань організаційними структурами тактичного та оперативного планування й оперативного контролю.

Об'єднання зазначених компонентів організаційної структури в одній системі забезпечується різноманітними інформаційними системами. Вертикальний зв'язок: керівник – виконавець (розпорядження), виконавець – керівник (звіт). Горизонтальні: постачальник – споживач (пропозиції, рекомендації), споживач – постачальник (пропозиції, рекомендації). Необхідно доповнити, що в системі методологічної роботи, враховуючи її творчий характер, малопродуктивні відносини – зв'язки типу розпорядження. Це необхідно враховувати керівникові під час встановлення стилю управління і підборі менеджерів нижчої ланки.

Об'єднання всіх структурних одиниць управління методичною роботою складає *методичну службу спортивної школи*. Під час цього не важливо, скільки даних одиниць. Служба є такою, якщо представлена і нормативно закріплена структура або обов'язки одиниць, що виконують роботу по створенню методичного забезпечення, і одиниць, що виконуються по відношенню до їх функцій планування і контролю. У цьому сенсі в будь-якій спортивній школі керуючим процесом методичного забезпечення є методична служба.

Проблема часто полягає в тому, що її склад і структура нормативно не оформлені, до відома фахівців не доведено, що основна частина їх тренерської або викладацької – суть методичної роботи. Без свідомої, спланованої та реалізованої методики неможливий процес навчання.

Власне, створення методичної служби, що складається з оформлення (концепція, модель) і нормативної (організаційної структури, положень, планів, засад і основ діяльності). закріплення існуючої системи управління методичною

роботи. В подальшому служба може модернізуватися під змінювані завдання. І тоді – нова концепція, модель і т.д.

Сучасна практика така, що методична служба окрім методичного забезпечення базових процесів виконує також функції підвищення професійної кваліфікації тренерсько-викладацьких кадрів: планує навчання фахівців, бере участь у процедурах атестації, успішно виконує роботу із заходами щодо підтримки виконання видів методичної роботи та оцінки її результатів.

До інструментів і засобів роботи відносяться організаційні форми і методи, документи. Перелік інструментів і засобів роботи інструктора-методиста встановлюється номенклатурою справ організації і фіксується в його посадовій інструкції. Перелік документів що складаються і використовуються інструктором-методистом відповідає напрямам і видам його професійної діяльності і може мати наступний склад.

Організація методичної діяльності:

- план методичної роботи установи, плани роботи методичних об'єднань, індивідуальні плани методичної роботи фахівців;
- програми методичних заходів (семінари, конференції і так далі) і звіти за підсумками їх проведення;
- плани і журнали поведених консультацій, інструктивно-методичні матеріали для фахівців з питань планування і організації тренувального і освітнього процесу.

Контроль якості навчально-тренувального процесу:

- плани відвідування занять, плани проведення контрольних заходів щодо відбору на етапи підготовки, аналітичні довідки відвідування занять;
- форми статистичного обліку результатів роботи закладу (відділення закладу) на етапах спортивної підготовки, аналітичні звіти за підсумками оцінки роботи тренерів\тренерів-викладачів; матриці для аналізу занять.

Організація діяльності змагання: плани, графіки проведення змагань, форми для аналізу результатів діяльності змагання, аналітичні довідки за

результатами оцінки діяльності змагання, інструктивно-методичні матеріали для фахівців з питань планування й організації процесу змагання.

Організація фізкультурно-масової роботи: план фізкультурно-масової роботи, плани фізкультурно-масових заходів, звіти за підсумками проведення заходів; інструктивно-методичні матеріали щодо організації та проведення масових фізкультурно-спортивних заходів.

Організація підвищення кваліфікації фахівців: аналітична довідка за підсумками вивчення освітніх запитів фахівців, діагностичні матеріали для вивчення освітніх запитів фахівців, перспективний план навчання, інформаційно-методичні матеріали з актуальних тем тренерсько-викладацької роботи.

Окрім, документів, що відображають зміст роботи, в номенклатурі справ інструктора-методиста мають бути накази і положення, програми, проекти, законодавчі та нормативно-правові акти за напрямками його професійної діяльності.

Оновлення системи спортивної підготовки відбивається і в документації інструктора-методиста. У переліку локальних актів з'являються положення про програми спортивної підготовки і додаткові передпрофесійні програми, положення про додатковий набір, положення про переведення тих, які займаються за програмами спортивної підготовки.

З врахуванням вимог стандартів спортивної підготовки вносяться зміни в критерії оцінки діяльності тренера-викладача, критерії оцінки навчально-тренувальних занять. Вносяться зміни в посадову інструкцію самого інструктора-методиста. Корегується зміст перспективного плану навчання фахівців – в якому повинні з'явитися теми, направлені на вивчення сучасних вимог до тренувального та освітнього процесу.

Провідну роль на даному етапі роботи грає перспективний план (програма) переходу закладу на нові вимоги до організації спортивної підготовки. Цей документ є основою для планування й організації всіх видів кадрової та методичної роботи фахівця.

В період змін, що відбуваються, увага інструктора-методиста має бути приділена підготовці інформаційних і інструктивно-методичних матеріалів із

сучасних аспектів тренувального процесу. В першу чергу такими матеріалами мають бути забезпечені питання індивідуалізації тренувальних програм і реалізації кластерної моделі взаємодії.

У арсеналі інструктора-методиста повинні переважати форми роботи, що забезпечують максимальне включення фахівців в активний методичний пошук, самоосвіту (проекти, майстер-класи, участь в конференціях, семінарах), накопичення і узагальнення ефективного досвіду (професійний портфоліо, методичний бюлетень, публікації на сайті організації, веб-сторінка). Ефективним є так само ведення інформаційної та консультаційної роботи з використанням інтернет-сервісів, проведення власних майстер-класів, залучення до роботи фахівців інших організацій, підготовка зразкових програм професійної самоосвіти, програм спортивної підготовки та освітніх програм, підбірка рекомендованих методик, оформлення тематичного професійного портфоліо «Реалізація сучасних вимог до процесу спортивної підготовки».

Зміни в підходах до оцінки професійної діяльності тренерсько-викладацького складу підсилює актуальність консультаційної роботи. Поєднуючи групову (із загальних питань) та індивідуальну форми консультацій, інструктор-методист може оптимально збудувати процес підготовки фахівців до процедури атестаційної експертизи.

Перерахований інструментарій є документальною основою для оцінки діяльності інструктора-методиста. Тому уважне відношення до ведення посадової документації, повне віддзеркалення в ній всіх аспектів і напрямів роботи – підстава об'єктивної, достовірної оцінки праці настільки значимої в системі спортивної підготовки категорії фахівців.

2.3. Посадова інструкція інструктора-методиста

Справжня посадова інструкція інструктора-методиста розроблена і затверджена на підставі трудового договору з інструктором-методистом і відповідно до положень трудового законодавства України й інших нормативно-правових актів, регулюючих трудові правовідносини.

1. Загальні положення

1.1. Інструктор-методист відноситься до категорії фахівців і безпосередньо підпорядковується старшому інструктору, заступнику директора, директору.

1.2. На посаду інструктора-методиста приймається особа, що має вищу професійну освіту в області фізкультури і спорту, без пред'явлення вимог до стажу роботи, або вища професійна освіта за напрямом підготовки «Освіта і педагогіка» й додаткову підготовку в галузі фізкультури і спорту, без пред'явлення вимог до стажу роботи.

1.3. Інструктор-методист приймається і звільняється з роботи наказом директора.

1.4. Інструктор-методист повинен знати та уміло застосовувати : – пріоритетні напрями розвитку освітньої системи України;

– закони та інші нормативні правові акти, що регламентують освітню, фізкультурно-спортивну, оздоровчу діяльність;

– Конвенцію про права дитини;

– принципи дидактики;

– основи педагогіки і вікової психології;

– загальні та приватні технології викладання;

– методики оволодіння й принципи методичного забезпечення учбового предмету або напрямку діяльності;

– систему організації освітнього процесу в освітній установі спортивної спрямованості;

– методику виявлення, узагальнення та поширення ефективних форм і методів педагогічної роботи в галузі фізкультури і спорту;

– принципи організації та зміст роботи методичних об'єднань фахівців в галузі фізкультури і спорту;

– основи роботи з видавництвами;

– принципи систематизації методичних та інформаційних матеріалів;

– основні вимоги до аудіовізуальних та інтерактивних засобів навчання, організації їх прокату;

- зміст фонду навчальних посібників;
- основи роботи з текстовими редакторами, електронними таблицями, електронною поштою й браузером, мультимедійним устаткуванням;
- основи трудового законодавства;
- правила внутрішнього трудового розпорядку освітнього закладу;
- правила з охорони праці та пожежної безпеки.

2. Посадові обов'язки інструктора-методиста:

2.1. Організовує методичне забезпечення і координацію роботи освітніх установ (відділень освітніх установ) спортивної спрямованості по відбору дітей в групи для фізкультурно-спортивних занять, проведенню їх спортивної орієнтації.

2.2. Організовує і координує учбово-тренувальний і виховний процес, визначає його зміст, забезпечує роботу по проведенню учбово-тренувальних занять.

2.3. Організовує роботу по підвищенню кваліфікації тренерів-викладачів, проведенню відкритих уроків.

2.4. Здійснює контроль за комплектуванням учбових груп (секцій), вмістом і результатами учбово-тренувального і виховного процесів, за кількісним і якісним складом секцій (груп).

2.5. Веде статистичний облік результатів роботи освітнього закладу (відділення освітнього закладу) спортивної спрямованості на етапах спортивної підготовки, а також багаторічний облік, аналіз і узагальнення результатів, змісту і досвіду роботи тренерів-викладачів освітнього закладу (відділення освітнього закладу) спортивної спрямованості.

2.6. Спільно з медслужбою здійснює контроль за правильною організацією медичного контролю за вихованцями.

2.7. Організовує і розробляє необхідну документацію щодо проведення змагань.

2.8. Надає консультативну і практичну допомогу педагогічним працівникам освітніх закладів за відповідними напрямками діяльності.

2.9. Бере участь в організації підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних працівників за напрямами фізкультурно-спортивної підготовки.

2.10. Організовує роботу щодо науково-методичного забезпечення змісту освіти.

2.11. Бере участь в розробці перспективних планів видання навчальних посібників, методичних матеріалів.

2.12. Бере участь в діяльності педагогічної та інших рад освітнього закладу, а також в діяльності методичних об'єднань і інших формах методичної роботи.

2.13. Забезпечує охорону життя й здоров'я вихованців під час навчально-тренувального та виховного процесів.

2.14. Здійснює зв'язок з батьками або особами, які їх замінюють.

2.15. Виконує правила щодо охорони праці та пожежної безпеки.

2.16. Під час виконання обов'язків старшого інструктора-методиста поряд з виконанням обов'язків за посадою інструктора-методиста координує роботу інструкторів-методистів освітнього закладу спортивної спрямованості, проводить семінари тренерів-викладачів та інструкторів-методистів, здійснює керівництво підлеглими йому виконавцями або самостійною ділянкою роботи, роботою методичних об'єднань фахівців в галузі фізкультури і спорту.

3. Права інструктора-методиста.

Інструктор-методист має право:

3.1. На всі передбачені законодавством соціальні гарантії.

3.2. Знайомитися з проектами рішень керівництва закладу, що стосуються його діяльності.

3.3. Вносити на розгляд керівництва пропозиції щодо вдосконалення роботи, пов'язаної з обов'язками, передбаченими справжньою інструкцією.

3.4. В межах своєї компетенції повідомляти безпосереднього керівника щодо всіх виявлених у процесі діяльності недоліків і вносити пропозиції щодо їх усунення.

3.5. Отримувати від структурних підрозділів і фахівців інформацію та документи, необхідні для виконання його посадових обов'язків.

3.6. Залучати фахівців всіх (окремих) структурних підрозділів закладу до вирішення покладених на нього завдань (якщо це передбачено положеннями про структурні підрозділи, якщо немає – з дозволу керівника закладу).

3.7. Вимагати від керівництва закладу сприяння у виконанні своїх посадових обов'язків і прав.

3.8. Підвищувати свою професійну кваліфікацію.

3.9. Інші права, передбачені трудовим законодавством.

4. Відповідальність інструктора-методиста.

Інструктор-методист несе відповідальність:

4.1. За невиконання або неналежного виконання своїх посадових обов'язків, передбачених справжньою посадовою інструкцією, — в межах, визначених чинним трудовим законодавством.

4.2. За спричинення матеріального збитку засновнику – в межах, визначених чинним трудовим і цивільним законодавством.

4.3. За правопорушення, здійснені в процесі ведення своєї діяльності, — в межах, визначених чинним адміністративним, кримінальним, цивільним законодавством України.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає професійна компетентність інструктора-методиста?
2. Що відноситься до інструментів і засобів роботи інструктора-методиста?
3. На посаду інструктора-методиста приймається особа, яка що має.

Питання для обговорення

1. В яких напрямках розгортається компетенція інструктора-методиста з питань забезпечення змін в системі підготовки спортивного резерву?

2. Перелік документів що складаються і використовуються інструктором-методистом відповідає напрямам і видам його професійної діяльності і може мати наступний склад:

3. Ким приймається і звільняється з роботи інструктор-методист?

Розділ III Види методичних рекомендацій щодо організації спортивної підготовки в спортивній школі

3.1. Кластерна форма реалізації програм спортивної підготовки.

З метою забезпечення якісної підготовки спортсменів спортивної школи, що здійснює спортивну підготовку, можуть здійснювати її спільно, у тому числі на умовах кластерного підходу.

Кластерна форма реалізації програм спортивної підготовки є реалізацією спортивною школою, що здійснює спортивну підготовку програм спортивної підготовки спільно з іншими організаціями, що здійснюють спортивну підготовку, в тому числі розташованих на інших територіях України.

У кластерній формі реалізації програм спортивної підготовки можуть також брати участь організації науки, охорона здоров'я, освітня й інші організації, що володіють ресурсами, необхідними для здійснення спортивної підготовки та передбаченими відповідною програмою спортивної підготовки.

Модель структури джерел доходів спортивної школи, куди входять п'ять кластерів:

- підтримка;
- інвестиції;
- запозичення;
- комерційна діяльність;
- спортивна діяльність.

Її рекомендується використовувати під час побудови стратегічного бачення і виборі маркетингових пріоритетів.

Метою маркетингу через спорт є просування продуктів спонсорів за допомогою співпраці зі спортивними організаціями, а цілі масового спортивного маркетингу – просування соціально значущих ідей, популяризація спорту.

Об'єктами маркетингу спорту є будь-які вигоди, пропонувані клієнтам спортивної організації в формі самостійної ринкової пропозиції. Те, за відношенням до чого будуть використовуватися маркетингові прийоми та

інструменти. Ними можуть бути спортивні продукти (події, товари, послуги, інформація), персони, бренд спортивної школи, місця проведення подій і т. п.

Об'єктами маркетингу через спорт можуть бути будь-які товари, послуги та організації, що використовують спорт в маркетингових цілях. У масовому спортивному маркетингу в якості об'єктів розглядаються соціально значущі ідеї або проекти, які потребують популяризації в суспільстві (здоровий спосіб життя, фізична активність і т.п.)

Уміло використовуючи маркетинг у спорті можна:

– задовольнити глядача, організувавши для нього незабутні, видовищні та яскраві навчально-тренувальні заняття або змагання;

– поєднати ці змагання з рекламною кампанією, що дозволить донести до глядачів рекламну інформацію щодо проведення спортивно-масових заходів;

– принести прибуток спортивній школі.

Угода про співпрацю організацій, що здійснюють спортивну підготовку.

Порядок взаємодії організацій, що здійснюють спортивну підготовку, а так само інших організацій, що беруть участь в реалізації програми спортивної підготовки, визначається на підставі угоди про співпрацю, предметом якої є спільне здійснення спортивної підготовки.

Спортсмен, який проходить спортивну підготовку в двох або декількох організаціях, що здійснюють спортивну підготовку, на підставі угоди про співпрацю між даними організаціями, на офіційних спортивних змаганнях може бути заявлений і виступати за ці організації, в порядку, передбаченому рішенням всеукраїнської спортивної федерації з відповідного виду спорту.

Під час переходу спортсмена з однієї організації, що здійснює спортивну підготовку в іншу організацію, з якою є договір про взаємодію (угода про співпрацю), у тому числі в рамках спортивного кластера, даний спортсмен включається в облікові склади даних закладів, що здійснюють спортивну підготовку, і може враховуватися при нормуванні праці й оплаті праці тренерського та керівного складу даних закладів у порядку, встановленому локальними актами закладу (або його засновника), нормативними актами

комунальних органів управління, органів управління суб'єкта України у сфері фізичної культури і спорту.

Освітні заклади, що здійснюють діяльність в області фізичної культури і спорту, можуть брати участь в кластерній взаємодії зі спортивною підготовкою як безпосередньо реалізуючи програми спортивною підготовки (повністю або в частині якого компонента програми), так і здійснюючи педагогічний супровід спортсмена, раніше забезпечуючи спортивну підготовку в даному освітньому закладі, але що перейшов до іншого закладу, здійснюючи спортивну підготовку для підвищення рівня спортивною майстерності.

3.2. Організація тренувального процесу в організації, що здійснює спортивну підготовку.

Порядок організації тренувального процесу.

Спортивна підготовка ведеться на основі програм спортивною підготовки, що розробляються і стверджуваних організацією, що здійснює спортивну підготовку, відповідно до державних стандартів спортивною підготовки.

Організація, що здійснює спортивну підготовку, забезпечує безперервний, протягом календарного року тренувальний процес, який підлягає плануванню, на термін не менше 3-6 місяців під час проведення індивідуальних занять за програмами спортивною підготовки та 1 року під час проведення групових занять за програмами спортивною підготовки.

Терміни початку і закінчення тренувального процесу залежать від календарного плану спортивних змагань, періодизації спортивною підготовки й встановлюються безпосередньо організацією, що здійснює спортивну підготовку, для кожного виду спорту.

Тренувальний процес в закладі, що здійснює спортивну підготовку, ведеться відповідно до річного тренувального плану, розрахованого на 52 тижні.

Тренером або тренерами визначаються фізичні навантаження відносно учнів, які проходять спортивну підготовку, з урахуванням віку, статі й стану здоров'я таких учнів, відповідно до нормативів фізичної підготовки та інших

спортивних нормативів, передбачених державними стандартами спортивної підготовки.

Форми організації навчально-тренувального процесу.

Основними формами організації навчально-тренувального процесу є:

- групові та індивідуальні тренувальні й теоретичні заняття;
- робота за індивідуальними планами;
- навчально-тренувальні збори;
- участь у спортивних змаганнях та інших заходах;
- інструкторська та суддівська практика;
- медико-відновлювальні заходи;
- медичне обстеження та контроль.

Робота за індивідуальними планами в обов'язковому порядку здійснюється на етапах удосконалення спортивної майстерності та вищої спортивної майстерності.

Розклад навчально-тренувальних занять.

Розклад навчально-тренувальних занять затверджується директором спортивної школи, що здійснює спортивну підготовку, після узгодження з тренерським складом, з метою встановлення сприятливішого режиму навчально-тренувальних занять, відпочинку спортсменів, з урахуванням їх навчання в освітніх закладах.

Особливості організації навчально-тренувального-процесу.

Для проведення занять в групах на всіх етапах спортивної підготовки в межах кількості годин програми спортивної підготовки, встановленого режимом тренувальної роботи для конкретної групи, окрім основного тренера-викладача може залучатися додатково другий тренер-викладач, хореограф за умови одночасної роботи зі спортсменами та обґрунтуванням спільної роботи тренерів у програмі спортивної підготовки.

У всіх групах, де це передбачено програмою спортивної підготовки (до 70 % від загальної кількості тренувальних годин), заняття можуть проводитися з

музичним супроводом і залученням необхідних фахівців (хореограф, акомпаніатор та інші).

За об'єднання в одну групу осіб, які проходять спортивну підготовку, різних за спортивною підготовленістю, різниця в рівні їх спортивної майстерності не повинна перевищувати двох спортивних розрядів.

Зарахування на певний етап спортивної підготовки, переведення осіб, які проходять спортивну підготовку, в групу наступного етапу спортивної підготовки виконується відповідно до наказу директори спортивної школи, що здійснює спортивну підготовку на підставі рішення тренерської, методичної ради з урахуванням стажу занять, виконання контрольних-перевірних нормативів.

Якщо на одному з етапів спортивної підготовки (за винятком спортивно-оздоровчого етапу), результати проходження спортивної підготовки не відповідають вимогам, встановленим державним стандартам спортивної підготовки за обраною дисципліною або видом спорту, перехід на наступний етап спортивної підготовки не допускається.

Особам, які проходять спортивну підготовку, і не виконали вимог програм спортивної підготовки, може надаватися можливість продовжити спортивну підготовку на тому ж етапі спортивної підготовки в порядку, передбаченому Статутом спортивної школи, що здійснює спортивну підготовку. Такі учні можуть рішенням органу самоврядності закладу (тренерської, методичної ради) продовжувати спортивну підготовку повторно, але не більше одного разу на даному етапі.

Окремі учні, які проходять спортивну підготовку, не досягли встановленого віку для переведення в групу наступного тренувального року, у виняткових випадках можуть бути переведені раніше терміну на підставі рішення органу самоврядності (тренерської, методичної ради) за персонального дозволу лікаря.

Організація навчально-тренувального процесу включає також забезпечення учнів, які проходять спортивну підготовку, спортивною екіпіровкою, устаткуванням і спортивним інвентарем, проїзду до місця проведення спортивних заходів і зворотньо, проживання в період проведення спортивних заходів, медичне

забезпечення осіб, які проходять спортивну підготовку, в тому числі організацію систематичного медичного контролю, за рахунок засобів, виділених спортивною школою на виконання завдання щодо надання послуг із спортивної підготовки, або засобів, що отримуються за договором надання послуг зі спортивної підготовки в порядку та на умовах, що встановлюються закладами.

Змагальна діяльність та інші спортивні заходи.

Вимоги до організації змагальної діяльності.

Офіційні змагання та інші спортивні заходи, що проводяться відповідно до Єдиного календарного плану міжрегіональних, всеукраїнських і міжнародних спортивних змагань і заходів щодо підготовки до них із різних видів спорту, затверджені Мінмолспортом України, календарними планами спортивних заходів суб'єктів, регіональних утворень, календарними планами всеукраїнських федерацій з видів спорту, організацій та закладів, що здійснюють спортивну підготовку, направляють команди і спортсменів на змагання, оплачують витрати за рахунок і в межах виділених бюджетних асигнувань, а при їх відсутності за рахунок позабюджетних засобів.

Вимоги до учасників спортивних змагань та організацій, що проводять спортивну підготовку:

- відповідність віку учасника з урахуванням статі та статусу спортивних змагань;
- рівень спортивної кваліфікації відповідно до Єдиної всеукраїнської спортивної класифікації, положення (регламенту) про спортивні змагання та правил з виду спорту;
- виконання рівня спортивної підготовки;
- проходження попереднього відбору змагання;
- динамічні спостереження, поточний медичний огляд, періодичні медичні огляди, поглиблені медичні обстеження, лікарсько-педагогічні спостереження за станом здоров'я спортсменів, які проходять спортивну підготовку та оформлення фахівцями відповідного медичного висновку щодо допуску до спортивної підготовки й участі в змаганнях;

– дотримання антидопінгових правил.

Обов'язковим документом для направлення спортсменів на змагання є положення (регламент) про проведення спортивних змагань. Документом, підтверджуючим участь у змаганнях, є офіційний протокол змагань, завірений печаткою організаторів або розміщений на офіційному сайті всеукраїнської спортивної федерації з виду спорту (його регіонального, місцевого відділення), уповноваженого відповідним регіональним органом влади або суб'єкта України у сфері фізичної культури та спорту.

3.3. Вимоги до програм спортивної підготовки.

Вивчення стану та перспектив розвитку спорту вищих досягнень, а також реальних можливостей українського спорту дає підстави стверджувати, що успішно конкурувати з провідними спортивними державами і перемагати на найбільших міжнародних форумах буде можливо головним чином за рахунок переваги в методичній концепції багаторічної підготовки, основою якої є система підготовки спортивного резерву.

Модернізація підготовки спортивного резерву вкрай актуальна в різних видах олімпійського спорту, де проявляється комплекс загальних і приватних протиріч між:

– зростанням популярності спорту в сучасному світі, посиленням глобальної конкуренції в спорті вищих досягнень, завоюванням вищих спортивних нагород на найбільших міжнародних змаганнях як відображенням соціально-економічного і політичного розвитку країни та зниженням результатів українських спортсменів на міжнародній арені;

– неефективною системою управління підготовкою спортивного резерву та недостатньою підготовленістю до впровадження інновацій в управлінні як з боку керуючої, так і з керованою боку, роз'днаністю зовнішніх і внутрішніх ланок управління;

– значним відставанням від провідних спортивних держав у розвитку, впровадженні інноваційних спортивних технологій і значне скорочення програм

наукових досліджень, спрямованих на поглиблення і розширення, а в окремих випадках і на принципову зміну загальноприйнятих теоретико-методичних положень у сфері спортивної підготовки;

– постійно зростаючими вимогами до підготовленості спортсменів високої кваліфікації і зниженням резервів здоров'я, фізичного розвитку і фізичної підготовленості підростаючого покоління;

– достатньою кількістю дітей і підлітків в системі дитячо-юнацького спорту та великими їх втратами при переході у «дорослий» спорт;

– необхідністю виявлення, підготовки обдарованих дітей і підлітків, здатних досягти високих результатів в конкретному виді спорту і відсутністю ефективної системи відбору, орієнтації та підготовки спортивного резерву в різних видах (особливо медалеємних – легка атлетика, плавання, єдиноборства, веслування, важка атлетика, лижні гонки, біатлон, швидкісний біг на ковзанах, шорт-трек) олімпійського спорту;

– специфічними вимогами до змагальної діяльності в здоров язатратних, травмонебезпечних видах олімпійського спорту, що вимагають високого рівня розвитку профілюючих рухових, психічних та інтелектуальних якостей, здібностей і недостатньою розробленістю технології виявлення і реалізації схильності й перспективності спеціалізації юних спортсменів в даних видах спорту.

Організація та управління підготовкою спортивного резерву повинно здійснюватися, в першу чергу на регіональному рівні. Основний зміст процесу управління – це розробка, прийняття і реалізація управлінських рішень.

До числа проблемних компонентів слід в рамках запропонованої педагогічної системи підготовки спортивного резерву в олімпійських видах спорту [Л.М. Куликов; В.М. Болотов; В.В. Рибаків, 2010] віднести науково-методичне забезпечення та підвищення кваліфікації фахівців (в першу чергу тренерів).

Оновлення науково-методичного забезпечення підготовки спортивного резерву може бути відображено в наступному алгоритмі.

Організаційною основою реалізації нової науково-технологічної концепції вдосконалення систем спортивної підготовки є інтенсифікація розвитку спортивної науки та технологій за такими пріоритетними напрямками [В.К. Бальсевич, 2001]:

- пошук нових нетрадиційних технологій і альтернативних підходів до вдосконалення структури та підвищення ефективності спортивної підготовки;
- цілеспрямоване стимулювання розвитку здоров'язберігаючих технологій спортивної підготовки;
- формування дієвої системи інформаційно-аналітичного забезпечення процесів розвитку спорту вищих досягнень;
- вдосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів на основі цілеспрямованої стимуляції їх безперервної освіти і самоосвіти, формування потреби в джерелах систематичної інформації про науково-технологічні інновації у сфері їх професійної діяльності;
- створення зручної для користувачів інфраструктури науково-технологічного забезпечення підготовки збірних команд та їх резерву на базі багатоцільових і спеціалізованих за видами спорту центрів і мобільних груп науково-технологічного забезпечення.

Основна спрямованість представленої організаційної структури управління

- створення в різних, в першу чергу олімпійських, видах спорту 2-3 кратний резерв спортсменів міжнародного рівня, це повинно визначити найвищу конкуренцію за місце в національних командах, а це повинно в свою чергу стимулювати творчий пошук тренерів і фахівців, а, в кінцевому рахунку, формування достатнього кінезіологічного потенціалу спортивного резерву для подальшого істотного підвищення та ефективної реалізації спортивної майстерності на заключних етапах багаторічної підготовки.

Дана спрямованість повинна бути реалізована через:

- прогнозування спортивних досягнень (спортивних результатів та забезпечуваність їх, бажано «персональними» модельними характеристиками);
- створення необхідних умов підготовки (місця тренувань і змагань, інвентар, екіпірування);

– визначення схильності та перспективності спеціалізації у конкретному виді (дисципліни) спорту;

– відбір і орієнтація на ранніх етапах багаторічної підготовки;

– розробка програмно-методичного забезпечення багаторічної, річної підготовки, яка передбачає спрямований і послідовний вплив на ретельно відібрані компоненти прогнозованого рівня спортивної майстерності (узгодженість, оптимальну послідовність і тривалість включення основних параметрів тренувальних і змагальних навантажень, оздоровчих, профілактичних, відновлювальних і виховних заходів, психологічного забезпечення стосовно до конкретних умов підготовки);

– управління (багаторічне, етапне, поточне, оперативне) підготовкою спортивного резерву на основі поглиблених медичних обстежень і комплексного контролю.

Реалізація науково-методичного забезпечення підготовки спортивного резерву включає інформаційний аспект: виявлення тенденцій розвитку сучасного спорту вищих досягнень, прогноз зміни програм і правил найбільших міжнародних змагань, числа країн, представники яких претендують на завоювання призових місць, систематичне відстеження досягнень спортивної науки та суміжних з нею наукових дисциплін, збір і аналіз відомостей про тренувальну та змагальну діяльність найімовірніших конкурентів в різних видах спорту та спортивних дисциплін. Все це повинно бути направлено на постійне вдосконалення різних розділів підготовки, максимальне використання досягнень науки, передового вітчизняного та світового досвіду, інноваційні підходи та рішення.

Сервісне забезпечення має на увазі широке використання можливостей сучасного науково-технічного прогресу в практику підготовки спортивного резерву. Розробка і використання нового інвентарю та обладнання істотно впливає на зміну техніки і тактики, методики підготовки і, отже, на зростання спортивних досягнень в різних видах спорту.

Ефективність науково-методичного забезпечення вимагає постійного підвищення кваліфікації тренерів та фахівців комплексної наукової групи,

специфічного поєднання знань і досвіду. При цьому повинен працювати наступний алгоритм: знання, грамотно застосовані на практиці, формують новий позитивний досвід, що дозволяє генерувати нові ідеї.

Сінергізація пріоритетних завдань (спільне їх вирішення) повинна бути спрямована на:

- пошук обдарованих дітей та підлітків, здатних досягти високих результатів в конкретному виді спорту (дисципліни, дистанції, амплуа, ваговій категорії і т.д.);

- визначення перспективних напрямів досягнення вищої спортивної майстерності, засноване на вивченні задатків і здібностей спортсменів;

- реалізація індивідуальних особливостей формування кінезіологічного потенціалу для подальшого спортивного вдосконалення;

- формування дієвої системи інформаційно-аналітичного забезпечення процесів розвитку спорту вищих досягнень;

- вдосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів на основі цілеспрямованої стимуляції їх безперервної освіти та самоосвіти, формування потреби в джерелах систематичної інформації про науково-технологічні інновації у сфері їх професійної діяльності;

- створення зручної для користувачів інфраструктури науково-технологічного забезпечення підготовки збірних команд та їх резерву на базі багатоцільових і спеціалізованих за видами спорту центрів і мобільних груп науково-технологічного забезпечення.

Спортивні школи в рамках системи додаткової освіти спортивно обдарованих дітей є сполучною ланкою між масовим спортом і спортом вищих досягнень і не можуть вирішувати завдання підготовки спортсменів високої кваліфікації. Аналіз діяльності спортивних шкіл, за даними статистичної звітності, показує наявну тенденцію зниження ефективності їх роботи. Основні втрати контингенту в спортивних школах відбуваються в період, коли учні повинні бути орієнтовані на професійну спортивну підготовку і продовжувати спортивне вдосконалення в школах вищої спортивної майстерності.

Причини зниження різні, але основними є нестача спортивних споруд та спортивного інвентарю. Для участі у всеукраїнських змаганнях з популярних в Україні видів спорту, в першу чергу з фінансових причин, приїжджає незначна кількість команд. Ця обставина не сприяє розвитку видів спорту і не дозволяє здійснювати якісний відбір обдарованих дітей для занять професійним спортом.

Найбільша проблема в розвитку галузі спорту на сьогоднішній день – це відсутність або вкрай незадовільний стан спортивних об'єктів. При цьому відсоток зносу інвентарю досить високий.

«Методична частина» програми спортивної підготовки повинна включати практичні матеріали з методики організації навчально-тренувального процесу на всіх етапах спортивної підготовки:

- теоретична підготовка та виховна робота;
- практичні заняття на основі сучасних технологій побудови спортивної підготовки із загальної фізичної та спеціальної фізичної підготовки, з урахуванням гендерних особливостей, сенситивних періодів і впливу рухових якостей і морфофункціональних показників на результативність;
- розподіл програмного матеріалу за засобами спортивної підготовки, з урахуванням їх співвідношення на кожному етапі спортивної підготовки залежно від діяльності змагання;
- засоби і заходи щодо психологічної підготовки;
- відновлювальні засоби і заходи;
- заходи щодо забезпечення контролю спортивної підготовленості спортсменів, включаючи оцінку стану здоров'я, науково-методичний і медико-біологічний супровід, антидопінгове забезпечення;
- організація інструкторської та суддівської практики.

У програмі спортивної підготовки відбиваються методики і способи контролю рухових, техніко-тактичних і психологічних можливостей.

Принципи і підходи до методичної основи навчально-тренувального процесу.

Система контролю і залікові вимоги.

Система контролю і залікові вимоги до виконання програми спортивної підготовки повинні включати:

- конкретизацію критеріїв підготовленості спортсменів на кожному етапі спортивної підготовки;

- види контролю загальної і спеціальної фізичної, спортивно-технічної й тактичної підготовки, комплекс контрольних випробувань і контрольні-перевідні нормативи за роками та етапами спортивної підготовки, терміни проведення контролю;

- комплекси контрольних вправ для оцінки загальної, спеціальної фізичної, техніко-тактичної підготовленості спортсменів, методичні вказівки щодо організації тестування.

Вимоги до організації контролю за процесом спортивної підготовки.

Організація контролю за процесом спортивної підготовки, а також реалізацією програм спортивної підготовки здійснюється відповідно до локальних актів спортивної школи, що здійснює спортивну підготовку (або її засновником), нормативних актів України, суб'єктів України, органів місцевої самоврядності.

Спортивні школи, що здійснюють спортивну підготовку, самостійно розробляють систему організації контролю за спортивною підготовкою, що базується на критеріях оцінки ефективності діяльності спортивних шкіл, затверджених засновником.

3.4. Ефективність діяльності спортивної школи.

Для оцінки ефективної діяльності спортивної школи, яка здійснює спортивну підготовку, рекомендовані наступні критерії:

а) на спортивно-оздоровчому етапі:

- стан здоров'я учнів, що займаються;

- стабільність складу учнів, що займаються, регулярність відвідин ними тренувальних занять;

- гармонійний розвиток учнів, що займаються;

– рівень освоєння основ знань в області гігієни та першої медичної допомоги;

– опанування теоретичних основ фізичної культури і навичок самоконтролю;

б) на етапі початкової підготовки:

– стабільність складу учнів, що займаються, встановленого закладом, за відсутності рекомендацій;

– динаміка приросту індивідуальних показників фізичної підготовленості учнів, що займаються;

– рівень освоєння основ техніки в обраному виді спорту;

в) на тренувальному етапі (етапі спортивної спеціалізації):

– стан здоров'я, рівень фізичної підготовленості спортсменів:

– динаміка зростання рівня спеціальної фізичної і техніко-тактичної підготовленості учнів, що займаються відповідно до індивідуальних особливостей;

– рівень освоєння об'ємів тренувальних навантажень, передбачених програмою спортивної підготовки з обраного виду спорту;

– результати участі в спортивних змаганнях;

г) на етапі підготовки до вищих досягнень:

– рівень загального і спеціального фізичного розвитку та функціонального стану організму спортсменів;

– якість виконання спортсменами об'ємів тренувальних і змагальних навантажень, передбачених програмою спортивної підготовки з обраного виду спорту та індивідуальним планом підготовки;

– позитивна динаміка спортивних досягнень і результатів виступів у офіційних всеукраїнських змаганнях;

– переведення спортсменів зі спортивної школи, що здійснює спортивну підготовку, до організації іншого вигляду (наприклад: ЦОП, ШВСМ і УОР);

д) на етапі вищої спортивної майстерності:

– стабільність успішних результатів виступів в офіційних всеукраїнських і міжнародних спортивних змаганнях у складах збірних команд України, регіону, спортивної школи;

– виконання вимог для включення спортсменів в основний і резервний склади збірних команд України.

Критерії оцінки професійної діяльності інструктора-методиста

Показники	Індикатори
Наявність плану методичної роботи спортивної школи	План, завірений директором спортивної школи
Аналітичні довідки відвідування занять тренерів-викладачів	Довідки, завірені директором спортивної школи
Ведення статистичного обліку результатів роботи спортивної школи (відділення) на етапах спортивної підготовки	Довідка, завірена директором спортивної школи
Аналіз результатів, змісту та досвіду роботи тренерів-викладачів спортивної школи	Довідка, завірена директором спортивної школи
Наявність публікацій	Текст офіційної публікації
Участь у проведенні відкритих занять, майстер-класів, семінарів	Конспект, аркуш реєстрації, відгук (відеоматеріал)
Наявність власних методичних розробок	Найменування, довідка, завірена директором спортивної школи
Складання програм спортивної підготовки, тренувальних планів за відділеннями та етапами підготовки	Довідка, завірена директором спортивної школи
Організація роботи щодо підвищення кваліфікації тренерів-викладачів (курси підвищення кваліфікації, атестація)	Довідка, завірена директором спортивної школи
Методична підтримка ініціатив і досягнень педагогів	Довідка, завірена директором спортивної школи
Розробка календарного плану спортивно-масових заходів спортивної школи	План, завірений директором спортивної школи
Організація і розробка документації щодо проведення змагань	Документація
Суддівство всеукраїнських або обласних змагань	Посвідчення судді національної або першої категорії

3.5. Організація і проведення фізкультурних та спортивних заходів.

1. Організатори фізкультурних або спортивних заходів визначають умови їх проведення, у тому числі умови і порядок надання компенсаційних виплат спортивним суддям, пов'язаних з оплатою вартості харчування, проживання, спортивного спорядження, устаткування, спортивної і парадної форми, отримуваних ними для участі в спортивних змаганнях, несуть відповідальність за організацію і проведення таких заходів, мають право призупиняти або припиняти такі заходи, змінювати час їх проведення і затверджувати їх підсумків.

1.1. Організатори фізкультурних або спортивних заходів визначають умови і порядок надання волонтерам компенсаційних виплат, пов'язаних з оплатою вартості харчування, проживання, проїзду, умови і порядок надання на безоплатній і безповоротній основі форменого одягу й інших предметів речового майна, а також умови і порядок надання спортивного спорядження, устаткування, спортивної і парадної форми.

У випадку, якщо фінансове забезпечення проведення фізкультурних або спортивних заходів здійснюється за рахунок засобів державного бюджету, умови і порядок надання волонтерам компенсаційних виплат і матеріально-технічного забезпечення, підлягають узгодженню з державним органом виконавчої влади в сфері фізичної культури і спорту.

Фінансове забезпечення надання волонтерам компенсаційних виплат і матеріально-технічного забезпечення, здійснюється організаторами відповідних фізкультурних або спортивних заходів. Під час організації фізкультурних або спортивних заходів, фінансове забезпечення проведення яких здійснюється не за рахунок засобів державного бюджету, надання волонтерам компенсаційних виплат і матеріально-технічного забезпечення, може здійснюватися за рахунок засобів відповідних всеукраїнських спортивних федерацій, якщо це передбачено нормами, затвердженими даними всеукраїнськими спортивними федераціями.

1.2. Норми надання спортивним суддям, волонтерам форменого одягу, інших предметів речового майна, спортивного спорядження, устаткування,

спортивної і парадної форми, порядок користування в період проведення фізкультурних або спортивних заходів вказаним майном, спорядженням, устаткуванням, норми харчування, забезпечення тимчасового проживання для спортивних суддів, волонтерів визначаються організаторами таких фізкультурних або спортивних заходів.

2. Організаторам фізкультурного або спортивного заходу належать виняткові права на використання найменування такого заходу і його символіки. Права на розміщення реклами товарів, робіт і послуг в місці проведення фізкультурного або спортивного заходу належать виключно організаторам такого заходу. Права на визначення виробників спортивної екіпіровки, спортивного устаткування і інвентаря, використовуваних на фізкультурному або спортивному заході, належать виключно організаторам такого заходу.

3. Використання третіми особами найменувань фізкультурних або спортивних заходів, утворених на їх основі словосполук і символіки вказаних заходів здійснюється на підставі угод, що укладаються в письмовій формі з організаторами фізкультурних або спортивних заходів, за винятком випадків використання таких найменувань, утворених на їх основі словосполук і символіки в інформаційних цілях або у зв'язку із здійсненням цих прав третіми особами, набувальниками прав, що є, на освітлення в засобах масової інформації фізкультурних або спортивних заходів. У засобах масової інформації повинні використовуватися затвержені організаторами точні та неспотворені найменування фізкультурних або спортивних заходів, при цьому такі найменування рекламою не є.

4. Організаторам фізкультурних або спортивних заходів належать виняткові права на їх висвітлення за допомогою трансляції зображення і звуку будь-якими способами або за допомогою будь-яких технологій, а також за допомогою здійснення запису вказаної трансляції і фотографування заходів.

5. Права на висвітлення фізкультурних або спортивних заходів можуть бути використані третіми особами лише на підставі дозволів організаторів фізкультурних або спортивних заходів або угод у письмовій формі про придбання

третіми особами даних прав у організаторів таких заходів.

6. Організація і проведення фізкультурного або спортивного змагання здійснюється відповідно до положення (регламенту) про такий фізкультурний захід або спортивне змагання, затвердженим його організаторами.

7. Загальні вимоги до змісту положень (регламентів) про міжрегіональні та всеукраїнські офіційні фізкультурні заходи і спортивні змагання, що передбачають особливості окремих видів спорту, встановлюються державним органом виконавчої влади в сфері фізичної культури і спорту.

8. Порядок затвердження положень (регламентів) про офіційні фізкультурні заходи і спортивні змагання суб'єкта України, вимоги до їх змісту встановлюються органом виконавчої влади суб'єкта України в сфері фізичної культури і спорту.

9. Порядок затвердження положень (регламентів) про офіційні фізкультурні заходи і спортивні змагання регіональної освіти, вимоги до змісту цих положень (регламентів) встановлюються органами місцевого самоврядування.

10. Порядок затвердження положень (регламентів) про офіційні фізкультурні заходи і спортивні змагання, що проводяться з військово-прикладних і службово-прикладних видів спорту, вимоги до їх змісту встановлюються державними органами виконавчої влади, що здійснюють керівництво розвитком військово-прикладних і службово-прикладних видів спорту.

11. У випадку, якщо організаторами фізкультурного або спортивного заходу є декілька осіб, розподіл прав і обов'язків між ними відносно такого заходу здійснюється на основі договору або положення (регламенту) про такий захід. Якщо інше не передбачено вказаними документами, організатори фізкультурного або спортивного заходу несуть солідарну відповідальність за заподіяну шкоду учасникам заходу або третім особам.

12. Організація спортивного змагання з військово-прикладного або службово-прикладного виду або видів спорту, що має статус і найменування чемпіонату, кубка або першості України, суб'єкта України, регіональної освіти, допускається лише за умови включення до складу організаторів даного спортивного змагання державного органу виконавчої влади, що здійснює

керівництво розвитком цього військово-прикладного або службово-прикладного виду або видів спорту.

13. Статус і найменування чемпіонату, кубка або першості України, суб'єкта України, регіональної освіти можуть мати лише офіційні спортивні змагання.

14. Міжнародні спортивні заходи можуть проводитися на території України лише за умови узгодження рішень про їх проведення із всеукраїнськими спортивними федераціями з відповідних видів спорту, з органами виконавчої влади суб'єктів України, на територіях яких планується проведення таких міжнародних спортивних заходів, і з державним органом виконавчої влади в сфері фізичної культури і спорту. Направлення заявки для проведення на території України міжнародних спортивних заходів, у тому числі на участь в конкурсі на право проведення таких заходів, може здійснюватися всеукраїнською спортивною федерацією з відповідного виду спорту в порядку, встановленому державним органом виконавчої влади в сфері фізичної культури і спорту.

15. Організація всеукраїнських офіційних фізкультурних і спортивних заходів (за винятком заходів щодо військово-прикладних і службово-прикладних видів спорту) допускається лише за умови включення до складу їх організаторів всеукраїнських спортивних федерацій з відповідних видів спорту або державного органу виконавчої влади в сфері фізичної культури і спорту.

Діяльність спортивної школи у рамках міжнародного співробітництва

Спортивна школа за наявності належної матеріально-технічної бази, власних фінансових коштів має право підтримувати міжнародні спортивні контакти із спортивними організаціями інших країн, брати участь у міжнародних заходах, проводити обмін спортивними делегаціями з метою вивчення міжнародного досвіду роботи.

Спортивна школа має право укладати угоди щодо співробітництва, встановлення прямих зв'язків з органами управління освітою, фізичною культурою і спортом, навчальними закладами, науковими установами, підприємствами,

організаціями, громадськими об'єднаннями інших країн в установленому законодавством порядку.

За наявності відповідних умов спортивна школа може здійснювати прийом іноземних делегацій.

Питання для самоконтролю

1. Учасники кластерної форми реалізації програм спортивної підготовки.
2. Основні форми організації навчально-тренувального процесу.
3. Відповідно до яких документів здійснюється організація контролю за процесом спортивної підготовки, а також реалізацією програм спортивної підготовки?
4. Які критерії рекомендовані для оцінки ефективної діяльності спортивної школи, що здійснює спортивну підготовку?
5. Хто визначає умови проведення, фізкультурних або спортивних заходів?

Питання для обговорення

1. Модель структури джерел доходів спортивної школи, куди входять п'ять кластерів.
2. Вимоги до учасників спортивних змагань та організацій, що проводять спортивну підготовку.
3. Що повинні включати система контролю і залікові вимоги до виконання програми спортивної підготовки?
4. Які критерії оцінки професійної діяльності інструктора-методиста?
5. Кому належать права на використання найменування фізкультурного або спортивного заходу і його символіки?

Питання до заліку

1. Зміст роботи тренера-викладача в ДЮСШ.
2. Права та обов'язки інструктора-методиста в ДЮСШ.
3. Організація та проведення фізкультурних та спортивних заходів.
4. Організація методичної роботи інструктора-методиста в ДЮСШ.
5. Контроль та облік тренувальних занять, який веде інструктор-методист.
6. Вимоги до програми спортивної підготовки.
7. Вимоги до організації змагальної діяльності в ДЮСШ.
8. Організація тренувального процесу в ДЮСШ.
9. Професійна робота інструктора-методиста в ДЮСШ.
10. Професійна компетентність інструктора-методиста в ДЮСШ.
11. Управління методичної роботи тренувального процесу.
12. Зміст методичної роботи в ДЮСШ, здійснюючи підготовку спортивного резерву.
13. Функції інструктора-методиста в ДЮСШ.
14. Права та обов'язки директора ДЮСШ.
15. Права та обов'язки замдиректора ДЮСШ.
16. Тренерська рада ДЮСШ та її функції.
17. Нормативно-правова база в ДЮСШ.
18. Особливості методики проведення тренувальних занять в групах початкової підготовки.
19. Особливості методики проведення тренувальних занять в групах другої початкової підготовки.
20. Особливості методики проведення тренувальних занять в групах базової підготовки.
21. Особливості методики проведення тренувальних занять в групах спеціалізованої підготовки.
22. Особливості методики проведення тренувальних занять в групах вищої спортивної майстерності.

23. Методики проведення навчально-тренувальних занять в ДЮСШ та їх аналіз.

24. Алгоритм складання річного плану тренувальних занять в залежності від рівня підготовленості спортсменів.

25. Зміст програми з виду спорту для дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

26. Перелік документів необхідних тренеру викладачу в роботі з спортсменами.

27. Особливості побудови робочого навчального плану та конспекту тренувального заняття.

28. Правила та принципи ведення звітної документації, журналу роботи секції.

29. Особливості створення та ведення журналів медичного контролю та техніки безпеки під час проведення тренувальних занять.

30. Складання плану навчально-тренувального збору.

31. Критерії відбору для занять спортом.

32. Різновиди змагань в спорті.

33. Спортивний календар в ДЮСШ та індивідуальна система змагань.

34. Контроль змагальної діяльності.

35. Контроль тренувальних та змагальних навантажень.

Список використаних джерел

1. Бабич О. Методи навчання [Електронний ресурс] – Режим доступу станом на 01.06.2018 : URL: [http:// mylifesport.ru](http://mylifesport.ru)
2. Бабушкин Г. Д. Психология труда тренера по спорту / Бабушкин Г. Д. – Омск : ОГИФК, 1985. – 84 с.
3. Данилко М. Сучасні уявлення про сутність і структуру діяльності тренера / М. Данилко, В. Толкач // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – № 2 (10). – С. 22–26.
4. Державна програма розвитку фізичної культури і спорту в Україні. – К., 1996. – 26 с.
5. Деркач А. А. Творчество тренера / А. А Деркач, А. А Исаев – М. : Физкультура и спорт, 1982. – 239 с.
6. Жариков Н. Л. Формы активизации профессиональной подготовки спортивных педагогов к воспитательной деятельности / Н. Л. Жариков // Спорт, молодежь, воспитание. – Минск : [б. и], 1985. – С. 81–85.
7. Жданова О. М. Управління фізичною культурою. – Львів, 1996. – 127 с.
8. Жмарев Н. В. Управленческая и организаторская деятельность тренера / Жмарев Н. В. – Киев : Здоровья, 1980. – 144 с.
9. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>
10. Келлер В. С. Функция управления в системе подготовки спортсменов / В. С. Келлер // Теория и практика физической культуры. – 1975. – № 6. – С. 57–58.
11. Коломойцев Д. А. Социально-психологический анализ в деятельности тренера спортивной группы / Д. А. Коломойцев // Теория и практика физической культуры. – 1976. – № 6. – С. 13–15.
12. Концептуальні засади подальшого розвитку фізичної культури і спорту в Україні. – К., 1998. – 16 с.
13. КОНЦЕПЦІЯ Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки. – Електронний ресурс. – Режим

доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/828-2011-%D1%80>

14. Левицкий В.В. Методология подготовки специалистов по оздоровительной физической культуре //Наука в олимпийском спорте: Спец. Выпуск. – К.: Олимпийская литература, 2000. – С. 89-96.

15. Макаренко Л. П. Юный пловец : учеб. пособие для тренеров ДЮСШ и студ. тренерского фак. ин-тов физ. культуры / Макаренко Л. П. – М. : Физкультура и спорт, 1983. – 288 с.

16. Основы здоров'я и физическая культура/ А. Б. Качеров, В.Г. Арефьев. – К.: Просвіта, 2003. – 160 с.

17. Прохоров В. Н. К анализу деятельности тренера ДЮСШ / В. Н. Прохоров // Теория и практика физической культуры. – 1980. – № 8. – С. 32–34.

18. Савицкий П.Ф. Организация массовой физической культуры. – К., 1993. – 24 с.

19. Фоя В. Довільна система в галузі фізичної культури і спорту. Від теорії до практики. Проблеми та недоліки, шляхи виходу з кризи // Спортивна газета. – 2000. – 9,11 лютого.

20. Суботтина М. В. Деятельность инструктора-методиста в рамках модернизации системы подготовки спортивного резерва – Красноярск, 2013. – 50 с.

21. Сумарокова Н. М. О направленности подготовки тренера СДЮШОР / Н. М. Сумарокова // Совершенствование системы подготовки кадров по физкультуре и спорту. – М. : [б. и.], 1981. – С. 168–170. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: «К.І.С.», 2003. – 296 с.

22. Шамардин, А.И. Учебная программа для спортивных школ и групп начальной подготовки и учебно-тренировочных групп 1-го и 2-го годов обучения: Учебно-метод. пособие / А.И. Шамардин, А.П. Герасименко, И.Н. Новокщенов – Волгоград: ФГОУ ВПО ВГАФК, 2008.- 152с.